

ZVONIMIR DUJMOVIĆ*, MARIJAN ŠUPERINA**

Međunarodni policijski standardi o ljudskim pravima i policijsko obrazovanje

Sažetak

U radu se analiziraju međunarodni policijski standardi o ljudskim pravima i obveze u policijskom obrazovanju koje proizlaze iz međunarodnih dokumenata. Polazi se od pretpostavke kako je za učinkovito, ali i zakonito postupanje policijskog službenika potrebno njegovo adekvatno, aktualno i sadržajem primjereno obrazovanje. Policijski službenik kroz proces obrazovanja mora steći znanja, vještine i osobne kompetencije u primjeni policijskih ovlasti, primjenjujući ih na zakonit način te u skladu s načelima nužnosti, razmjernosti, postupnosti i supsidijarnosti. Za takvo postupanje policijskog službenika značajno je njihovo pravilno obrazovanje. Aktivnosti oko obrazovanja policijskih službenika u svijetu su izrazito izražene. U radu je učinjena analiza 35 međunarodnih pravnih izvora (konvencija, deklaracija, sporazuma) u kojima smo pronašli sadržaje u odnosu na policijsko obrazovanje. Kvalitativnom analizom sadržaja, analizirane međunarodne pravne izvore svrstali smo u tri skupine: a) one koje sadrže obveze o policijskom obrazovanju glede uporabe sile i njene ograničene primjene s obzirom na utvrđena načela o ljudskim pravima, b) one koje se orijentiraju na obvezu organiziranja policijske obuke u stjecanju vještina i kompetencije za praktično provođenje pojedinih policijskih ovlasti te c) na one koje reguliraju pružanje stručne pomoći u organiziranju tečajeva, izradi standardnih operativnih postupaka i dr.

*Rezultati istraživanja upućuju na to kako je pravilno policijsko obrazovanje, školovanje i obuka policijskih službenika svih razina te usvajanje međunarodnih policijskih standarda postupanja *conditio sine qua non* zakonitog i društveno prihvatljivog korištenja policijskih ovlasti i zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda svakom čovjeku. Iznijetu tvrdnju pojačava i činjenica kako policijski službenici, u odnosu prema svim drugim državnim službenicima, imaju najveće mogućnosti ograničavanja ljudskih prava i temeljnih sloboda čovjeka. Ali kod takvih kvalitativnih ocjena i zaključaka glede funkcije policijskog obrazovanja, kao podsustava sustava policije, ne smije*

* dr. sc. Zvonimir Dujmović, profesor visoke škole na Visokoj policijskoj školi MUP-a RH, Zagreb.

** mr. sc. Marijan Šuperina, viši predavač na Visokoj policijskoj školi MUP-a RH, Zagreb.

se zanemariti i njegov značajni element, a to su osobne kompetencije (budućeg) policijskog službenika.

Ključne riječi: *ljudska prava, policija, policijsko obrazovanje, policijske ovlasti, međunarodni standardi.*

*Mi ne želimo nezakonsku, bespravnu moć,
no jednako tako ne želimo ni nemoćno pravo.*

Alfred Heijder (1994:16)

Ako upitate ljude koja bi trebala biti funkcija policije u modernim društvima, oni bi mogli odgovoriti da bi policija trebala biti učinkovitija, da bi trebala imati veća prava i veće ovlasti, te da je sad život postao opasniji nego prije. Drugi bi odgovorili da nam je potrebno više tržišnih funkcija i manje primjene državne moći, prisile i državnog autoriteta. Ti sasvim suprotni dojmovi mogu kazivati nešto o različitim viđenjima društva i teškoćama u policijskom poslu. Središnji problem policije u modernim društvima je pronalaženje novih smjernica za rad.

1. POLICIJA KAO DRŽAVNO TIJELO: POŠTOVANJE VLADAVINE ZAKONA I LJUDSKA PRAVA

Policija je u većini država institucija koja se bavi lokalnim problemima i onda kada se njome upravlja iz centra. Policijske zadatke i poslove policija nastoji riješiti bez uporabe sile, ali kad je to potrebno može primijeniti silu na način koji je predviđen zakonom, razmjerno težini slučaja i samo ako je to nužno u rješavanju konkretnog slučaja. Policije, kao državna tijela, imaju monopol nad uporabom sile u društvu. Zbog toga su gotovo sve moderne države organizirale policijske snage kao državno tijelo. Heijder (1994:16) ističe da je to zaista izvorna srž policijske funkcije, odnosno da je policijska funkcija blisko povezana sa suverennošću države.

Korištenje moći državu stavlja u dvojbu kako organizirati uporabu sile, a s druge strane, kako nadzirati državno tijelo (policiju), koja je organizirana kako bi uporabila silu. Ovlasti policije zapravo su zadiranje u ljudska prava, a to je pitanje koje se postavlja kao temeljno u odnosu države prema pojedincu. Ta zadiranja, odnosno ograničenja moraju biti nužna, razmjerna, supsidijarna i propisana zakonom, uzimajući u obzir društveni i kulturni kontekst države u kojoj se donose.

Policija prema građanima ima znatne ovlasti. Višestoljetne su težnje da one (policijske ovlasti) budu što preciznije uređene. Svrha uređenja ovlasti policije je pretežno zaštititi prava čovjeka. Drugorazredna im je svrha ostvarenje učinkovitosti policije. Naprotiv, normativna zaštita ljudskih prava čak se pojavljuje kao smetnja i ograničenje učinkovitosti policijskog postupanja.

Državna politika u modernim društvima temelji se na postupcima u kojima postoji visoki stupanj sporazuma (Behr, 1994:112). Policija u toj perspektivi mora biti institucija u službi društva, a ne samo služba državnoga nadzora.

Policija u **homogenoj zajednici** djeluje kao sastavni dio društva, pri čemu se zakon provodi onako kako to zajednica očekuje.

U **heterogenoj zajednici** policija mora djelovati više prema formalnim pravilima nego u skladu s očekivanjima zajednice.

Policija u homogenoj zajednici može otkriti više povreda zakona nego ona u heterogenoj zajednici. Međutim, policija se u homogenoj zajednici više bavi slučajevima neformalno nego formalnim uhićenjima. Što policija djeluje formalnije, ima manju društvenu potporu. A s obzirom na to da policija ne može djelovati bez suradnje s javnošću, ona sve manje zadovoljava.

Policija treba širiti mogućnosti za neslužbeno rješavanje sukoba i minimalizirati službene alternative. Zbog toga programi obrazovanja i obuke policijskih službenika moraju proširiti sadržaje u području komunikacije. Komunikacija se javlja kao ključna funkcija demokratskoga društva. Policija mora kompenzirati nedostatak komunikacija u dijelovima društva. Odnosno, policijski službenici moraju biti osposobljeni za rješavanje sukoba različitih interesa i namjera, potreba i strahova. Moraju razumjeti dvostruko. Mora biti uloženo mnogo više napora u pripremu policijskih službenika za profesionalni rad s raznim oblicima društvenog poremećaja. Njihova profesionalna osposobljenost za takav rad mora biti rezultat organizirane i sustavne obuke, te ne smije ovisiti samo o pojedinačnim talentima, sklonostima ili interesima policijskog službenika.

Primjena diskrecijskog prava, a ne automatskog traženja da se provede zakonski postupak, mora se prihvatiti kao središnji element **obavljanja policijskog posla uz privolu**.

Učenje o ljudskim pravima opća je i stalna obveza, kako bi pojedinci mogli shvatiti sadržaj i domašaj pojedinog prava, te ga uživati. Pri obrazovanju i obuci pripadnika upravnih službi u posebnom su položaju službenici policije. Oni su ovlaštteni primjenjivati najteže zahvate prema životu i tijelu čovjeka, odnosno zadirati i ograničavati mnogo veći broj zajamčenih prava i sloboda od bilo kojih drugih državnih službenika.

Za zakonito policijsko postupanje važno je i provođenje policijske etičke obuke policijskih službenika. Aktivnosti oko etičke obuke u svijetu iznimno su izražene i svakim su danom zahtjevnije. Ispravna etička obuka policijskih službenika svih razina je uvjet zakonita korištenja policijskih ovlasti. Etičnost mora biti u osnovi svakoga policijskog zahvata prema pravima čovjeka. Obraćajući se polaznicima policijskih obrazovnih programa, to je posebno istaknuo u propovijedi kardinal Franjo Kuharić kad je 29. rujna 1994. blagoslovio novoizgrađenu Kapelu sv. Mihovila u Policijskoj akademiji u Zagrebu: "... i onda kad se susretete s krivcem, koji je zaista učinio zlo, vi njemu niste suci, vi ga povjeravate sudu. Sud određuje krivnju, važe krivnju, određuje sankciju. Vi ste samo u službi da ga spriječite da ne čini zlo, ali niste suci, nego ste u službi pravde, u službi suda. Vaš postupak prema tom krivom čovjeku mora biti čovječan, jer i vi ste, možda se to zaboravlja, suradnici odgojiteljske službe čovjeka. Čovjeka treba odgajati kad zaluta, kad pogriješi, kad prekrši pozitivni zakon, zakon Božji i ljudski..." (Policija i sigurnost, 1994., 3(5), str. VII).

Dok o opravdanju ili utemeljenosti ljudskih prava uglavnom nema spora, teškoće postoje u njihovu ostvarenju, a to nije teorijski nego praktičan problem (Veić, 1996:1). Pojedinačni slučajevi prekoračenja policijskih ovlasti i ugrožavanje ljudskih prava u pojedinim slučajevima zahtijevaju od obrazovnog sustava hrvatske policije da učenju o ljudskim pravima posveti još veću pozornost. Nije dovoljno samo teoretsko izvođenje na-

stave tih cjelina nego je potrebno izvoditi posebne praktične vježbe sa simuliranjem uloga koje će omogućiti provjeru jesu li polaznici pojedinog oblika obrazovanja osposobljeni za ispravno postupanje u pojedinim situacijama primjene zakonskih ovlaštenja. Voditelji praktične obuke morali bi biti dodatno osposobljeni za izvođenje nastave i vježbi koje sadržavaju znanja o mehanizmima zaštite ljudskih prava.

O potrebi obrazovanja policijskih službenika o ljudskim pravima sadržane su obveze i u međunarodnim dokumentima.

1.1. Razvoj i primjena informatičke tehnologije

Proces obrazovanja mora pratiti promjene koje se događaju ili očekuju na području informatičke tehnologije, kako bi se policijske službenike pripremio za nove izazove.

Očekuju se promjene u prikupljanju i pohrani informacija, u pristupu tim informacijama i daljnjem postupku s njima (Reiss, 1997:233). Policijske organizacije budućnosti morat će uložiti više sredstava i snaga na prikupljanju i unosu informacija u kompjutoriziranu bazu podataka. Proces obrazovanja morat će posebno raditi na otklanjanju predrasuda koje utječu na umanjivanje unosa informacija u baze podataka. To su, primjerice, stajališta da s informacijama treba postupati kao s privatnim vlasništvom, da unos informacija omogućuje postizanje rezultata rada drugih policijskih službenika i postrojbi, ili da u potpunosti treba čuvati svoje izvore informacija.

Tajnovitost oko informacija i dalje je jedna od glavnih prepreka u rješavanju problema. Zato će se morati razvijati nadzor pristupa informacijama.

Tehnološko središte rada policije nalazit će se u akumulaciji i obradi informacija u svrhu *otkrivanja novih* informacija. Obuka i istraživanje na tom području je i velika zadaća obrazovnog policijskog sustava.

2. SADRŽAJI MEĐUNARODNIH DOKUMENATA U SVEZI S LJUDSKIM PRAVIMA I POLICIJSKIM OBRAZOVANJEM

2.1. Cilj i hipoteza istraživanja

Temeljem prethodno iznesenih gledišta u svezi s ljudskim pravima i temeljnim slobodama čovjeka te policijskim obrazovanjem, ciljevi istraživanja učinjenog za potrebe ovog rada jesu:

1. identificirati i izdvojiti, po prethodno utvrđenim ključnim riječima, one izvore međunarodnog prava kojima se uređuje pitanje policijskog obrazovanja i ljudskih prava
2. utvrditi u izdvojenim izvorima međunarodnog prava (univerzalni, regionalni i bilateralni opći izvori) predložene sadržaje i predmete policijskog obrazovanja, kao i oblike ili vrste procesa policijskog obrazovanja
3. analizirati predložene međunarodne standarde policijskog obrazovanja (kao podsustav) u sustavu međunarodnih policijskih standarda, odnosno analizirati odnos podsustava policijskog obrazovanja u samom sustavu policije, promatrano kroz prizmu poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda čovjeka. Elementi

podstava određeni su prema njihovoj funkciji kao minimalne jedinice sposobne za relativno samostalnu funkciju.

Pod pojmom **obrazovanje** podrazumijevamo proces stjecanja znanja, vještina i osobnih kompetencija. Prema Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03., 198/03., 105/04., 174/04., 2/07., 46/07., 45/09.) u članku 2. stavku 3. *visoko obrazovanje*, između ostalog, temelji se i na: nedjeljivosti sveučilišnoga nastavnog rada i znanstvenog istraživanja, europskoj humanističkoj i demokratskoj tradiciji, poštovanju i afirmaciji ljudskih prava, jedinstvu stručnog i obrazovnog rada u svrhu osposobljavanja za specifična stručna znanja i vještine te na konceptu cjeloživotnog obrazovanja. Zakon o policiji (NN 129/00., 41/08., 76/09.) razlikuje školovanje, osposobljavanje i stručno usavršavanje policijskih službenika. Prema Pravilniku o školovanju, osposobljavanju, stručnom usavršavanju i specijalizaciji policijskih službenika (NN 84/07., 8/09., 108/09.) pod *obrazovanjem i usavršavanjem policijskih službenika* smatra se temeljno policijsko obrazovanje i osposobljavanje, stručno osposobljavanje, stručno usavršavanje, policijski trening, specijalizacija i školovanje. Međunarodni pravni izvori, npr. Europski kodeks policijske etike, razlikuje sljedeće vrste policijskog obrazovanja: opće ili početno, ono uz rad u jednakim intervalima te specijalističko obrazovanje, praktičnu obuku i obrazovanje za upravljanje i vođenje. Prema Zakonu o državnim službenicima (NN 92/05., 140/05., 142/06., 77/07., 107/07., 27/08.) propisana je dužnost državnog službenika glede trajnog specijalističkog obrazovanja za poslove radnog mjesta te usavršavanja stručne sposobnosti i vještina.

Slijedom, provedeno istraživanje polazi od stava kako je za učinkovito, ali i zakonito postupanje policijskog službenika, potrebno njegovo adekvatno, aktualno i sadržajem primjereno obrazovanje (hipoteza 1). Sam program policijskog obrazovanja glede znanja, vještina i osobnih kompetencija policijskog službenika treba se stalno evaluirati i usavršavati. Ono mora biti u sinergiji s diferenciranim ciljevima društva (hipoteza 2). Jednako tako ne smije se zazirati od tzv. didaktičke redukcije nastavnog gradiva, a da policijski službenik uči, na osnovi opće osnovne izobrazbe i specifičnog praktičnog usavršavanja, kako da bolje izvršava zadatke (Schultz, 1984:206). Postavlja se pitanje: Treba li primjenjivati didaktiku znanja ili didaktiku profesionalnih situacija?

2.2. Uzorak međunarodnih pravnih izvora

Za potrebe ovog rada učinjena je analiza sadržaja preko 90 međunarodnih pravnih izvora iz ukupne mase međunarodnih dokumenata koje je ratificirala ili prihvatila Republika Hrvatska. Do tih međunarodnih pravnih izvora došlo se analizom popisa¹ koje Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske vodi na svojoj internetskoj stranici (www.mvpei.hr) ili su dobiveni pretraživanjem popisa sadržanog u Ing registru Inženjerskog biroa d.d. za 2009. godinu ili u Registru međunarodnih ugovora do 2008. godine Novog informatora d.o.o. ili putem internet tražilica Narodnih novina (www.narodne-novine.nn.hr), Googlea (www.google.hr) ili putem pretraživača Copernic (www.copernic.com). Također je korištena i stručna literatura koja se nalazi u popisu literature.

¹ U radu su analizirani međunarodni pravni propisi koji su objavljeni u Narodnim novinama – Međunarodni ugovori zaključno sa 31. prosinca 2009.

U 72 izvora međunarodnog prava (konvencije, deklaracije i sporazumi) pronađen je sadržaj koji je u svezi s provođenjem policijskih ovlasti, a u 35 analiziranih izvora nađeni su sadržaji koji su u svezi s policijskim obrazovanjem. U svim tim izdvojenim izvorima nalaze se sadržaji u svezi s ljudskim pravima i temeljnim slobodama čovjeka.

Tako dobivene izvore međunarodnog prava sa sadržajem policijskog obrazovanja (N=35) klasificirali smo u određene skupine po sljedećim ključnim riječima:

ljudska prava + policijsko obrazovanje + :

univerzalni pravni izvori (Ujedinjeni narodi); regionalni pravni izvori (Vijeće Europe); regionalne organizacije (KESS, Organizacija za europsku sigurnost i suradnju); diskriminacija; tortura (mučenje); službenik zadužen za provođenje prava (policijski službenik, pravosudni policijski službenik, carinik); policijski službenik u multilateralnim ugovorima; policijski službenik u bilateralnim ugovorima općeg sadržaja; policijska suradnja; terorizam; korupcija; organizirani kriminalitet; transnacionalni kriminalitet; prekogranični kriminalitet, trgovina ljudima; opojne droge i psihotropne tvari; dijete; maloljetnik i žrtva kriminaliteta.

2.3. Metoda analize

Izdvojene izvore analizirali smo metodom ***analize sadržaja*** na način da smo iz svakog međunarodnog dokumenta izdvojili onaj sadržaj koji se odnosio na prethodno postavljene ključne riječi. Iako se ova znanstvena metoda najčešće koristi za kvantitativno analiziranje nekog teksta ili poruke, mi smo je koristili za kvalitativno analiziranje pravne norme. Kvalitativnom analizom sadržaja pravne norme željeli smo spoznati njen opseg sadržaja, njeno opće i specifično značenje u podsustavu pravnih normi glede policijskog obrazovanja i obuke, međusobnu interakciju na okruženje kojem smjera. U tu svrhu odredili smo ključne pojmove analize sadržaja (vidi tablicu 1). Na taj način željeli smo biti usmjereni na traženje "dubljeg" smisla sadržaja analizirane pravne norme, svjesni svih nedostataka kvalitativne analize naspram kvantitativne.

Smatramo korisnim na jednome mjestu, u ovome radu pobrojati te pravne izvore i uputiti na njihove temeljne sadržaje s popratnim citiranjem samog izvora. Izvode analiziranih izvora citiramo u slijedu njihovog prikazivanja, a ne u napomenama ispod crte radi njihovog lakšeg i koncentriranijeg praćenja. Tako koncipiran rad smatramo doprinosom Nacionalnom programu zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine (NN 119/07.) (u daljnjem tekstu: Nacionalni program) kao i Strategiji reforme sustava upravljanja ljudskim potencijalima Ministarstva unutarnjih poslova za razdoblje od 2009. do 2011. godine.

2.4. Analiza sadržaja međunarodnih pravnih izvora

Europska konvencija o ljudskim pravima u sveučilišnom obrazovanju i stručnom usavršavanju koju je Odbor ministara Vijeća Europe usvojio 12. svibnja 2004. godine poziva sve članice Vijeća Europe da poduzmu sve odgovarajuće mjere s ciljem razvoja i promicanja edukacije i svijesti o ljudskim pravima u svim segmentima društva, naročito u pogledu pravnih profesija. Takav pristup jamčio bi dugoročni učinkovit sustav sadržan u Europskoj konvenciji o ljudskim pravima, a također bi smanjio broj predstavljeni koje

očigledno "ne ispunjavaju zahtjev prihvatljivosti". U Dodatku preporuke Rec. (2004) 4 posebno je istaknuto:

13. Preporučuje se da zemlje članice osiguraju da standardi Konvencije (za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda) budu pokriveni inicijalnim i stalnim usavršavanjem drugih profesija koje se bave provođenjem zakona i zatvaranjem i/ili pritvaranjem, kao što su snage sigurnosti, policijski službenici i zatvorsko osoblje, ali i useljeničke službe, bolnice, itd. [...] Osoblje tijela koji se bave osobama lišenim slobode trebalo bi da u potpunosti bude svjesno prava ovih osoba koje jamči Konvencija i koje tumači Sud (Europski sud za ljudska prava), kako bi se spriječilo svako kršenje, posebno članaka 3, 5 i 8. Stoga je od najveće važnosti da u svakoj zemlji članici postoji odgovarajuća obuka unutar ovih profesija.

14. Specifični tečaj obuke o Konvenciji i njenim standardima, a posebno sadržaji koji se odnose na osobe lišene slobode, trebao bi se ugraditi u programe policijskih škola, kao i škola za zatvorske čuvare. Također bi se mogle organizirati radionice kao dio stalne obuke pripadnika policijskih snaga, čuvara i drugih sličnih tijela.

U Nacionalnom programu razlikuju se tri kategorije/generacije ljudskih prava. **Prva generacija** ljudskih prava odnosi se na građanska i politička prava kao što su pravo na slobodu izražavanja, slobodu uživanja, pravo na život, pravo na pošteno suđenje i dr. **Druga generacija** ljudskih prava uključuje ekonomska, socijalna i kulturna prava kao što je pravo na adekvatan životni standard, pravo na zdravlje, pravo na obrazovanje i dr. **Treća generacija** ljudskih prava odnosi se na kolektivna prava društva ili naroda kao što je pravo na održivi razvoj, mir ili zdravo okruženje i sl. U ovome radu nismo se pridržavali navedene klasifikacije ljudskih prava već smo analizirane međunarodne pravne izvore grupirali po njihovim središnjim predmetima sadržaja kojima se bave (npr. pravo na jednakost, pravo na život i tjelesni integritet, pravo na slobodno podnošenje predstavki i dr.), a potom smo u njima analizirali pravne norme koje se odnose na policijsko obrazovanje. Dakle, pravo na specifičan oblik obrazovanja. Prva skupina tako grupiranih međunarodnih pravnih izvora odnosi se općenito na pitanje jamčenja i zaštite ljudskih prava.

Opća deklaracija o ljudskim pravima je prvi međunarodni dokument koji u 30 članaka sustavno nabraja i definira sva do tada prepoznata ljudska prava. Unatoč tome što Opća deklaracija o ljudskim pravima nije obvezujući instrument međunarodnog humanitarnog prava, politička i moralna snaga ove deklaracije postupno se razvija, a njeni se sadržaji ugrađuju u mnoge ustave kao što je to učinjeno i u Ustavu Republike Hrvatske. Deklaracijom se, pored svih ostalih ljudskih prava, jamči pravo na obrazovanje. U članku 26. stavku 2. zahtijeva se usmjereno obrazovanje prema punom razvoju ljudske osobnosti i jačanju poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda. To je opće načelo u sklopu obrazovanja, pa tako i u obrazovnom procesu policijskog službenika.

OPĆA DEKLARACIJA O LJUDSKIM PRAVIMA

od 10. prosinca 1948., New York

(NN-MU 12/09.)

Članak 26.

[...]

2. Obrazovanje treba biti usmjereno punom razvoju ljudske osobnosti i jačanju poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ono mora promicati razumijevanje, toleranciju i prijateljstvo među svim narodima, rasnim ili vjerskim grupama te podupirati djelovanje Ujedinjenih naroda na održavanju mira.

Nakon usvajanja Opće deklaracije o ljudskim pravima u okviru Ujedinjenih naroda nastavilo se s radom na kodifikaciji međunarodnog prava. Tako je Komisija za prava čovjeka, koju je osnovalo Ekonomsko i socijalno vijeće, nakon dugogodišnjeg rada, načela Opće deklaracije detaljno razradila u *Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima* (1966.) te u *Međunarodnom paktu o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima* (1966.). U sklopu ove kodifikacije nekoliko međunarodnih pravnih izvora posvećeno je zabrani diskriminacije. Opća skupština UN-a prihvatila je *Deklaraciju o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije* (1963.), a potom je usvojila *Međunarodnu konvenciju o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije* (1966.) kao i *Konvenciju o ukidanju i kažnjavanju zločina apartheida* (1973.).

Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima posebno ističe funkciju obrazovanja radi razvoja jačanja poštovanja prava čovjeka i temeljnih sloboda te radi osposobljavanja ljudi za korisno djelovanje u slobodnom društvu. Ovo načelno polazište također treba biti sastavni dio općih načela policijskog obrazovanja u kojem će se policijski službenici školovati prije svega da korisno djeluju u slobodnom društvu. Njihovo postupanje mora biti oslobođeno svih negativnih predrasuda (rasnih, etničkih, vjerskih i dr.) i usmjereno na razumijevanje, trpeljivost, prijateljstvo, pomaganje i suživot među ljudima.

MEĐUNARODNI PAKT

O EKONOMSKIM, SOCIJALNIM I KULTURNIM PRAVIMA

od 16. prosinca 1966., New York

(Sl. list SFRJ-MU 7/71., NN-MU 12/93.)

Članak 13.

1. [...] One se slažu da školovanje mora biti usmjereno prema punom razvoju ljudske osobnosti i osjećaja njezina dostojanstva i da mora pojačati poštovanje prava čovjeka i osnovnih sloboda. One se nadalje slažu da školovanje treba da osposobi sve ljude da korisno djeluju u slobodnom društvu, da unapređuju razumijevanje, trpeljivost i prijateljstvo među svim narodima i među svim rasama, etničkim ili vjerskih skupinama, i da potpomaže djelovanje Ujedinjenih naroda oko održavanja mira.

[...]

Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije obvezuje stranke na poduzimanje hitnih i djelotvornih mjera u području nastave, odgoja, kulture i informacija radi borbe protiv predrasuda koje vode rasnoj diskriminaciji. Ovdje posebno treba napomenuti sadržaje koje treba u tu svrhu ugraditi u policijsko obrazovanje, a koji

se odnose na strane državljane, pripadnike nacionalnih manjina ili pripadnike supkulturnih skupina.

**MEĐUNARODNA KONVENCIJA
O UKIDANJU SVIH OBLIKA RASNE DISKRIMINACIJE**

od 7. ožujka 1966., New York
(Sl. list SFRJ-MU 6/67., NN-MU 12/93.)

Članak 7.

Države stranke obvezuju se da poduzmu hitne i djelotvorne mjere, naročito na polju nastave, odgoja, kulture i informacija u svrhu borbe protiv predrasuda koje vode rasnoj diskriminaciji i u svrhu potpomaganja razumijevanja, trpeljivosti i prijateljstva među narodima, rasnim ili etničkim skupinama, kao i unapređenja ciljeva i načela Povelje Ujedinjenih naroda, Opće deklaracije o pravima čovjeka, Deklaracije Ujedinjenih naroda o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije i ove Konvencije.

U europskom kontekstu zaštite ljudskih prava najznačajniji izvor europskog humanitarnog međunarodnog prava je *Europska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama* (1950.). Europska konvencija (zajedno sa do sada usvojenih 14 Protokola) donesena je u okviru Vijeća Europe, a poslužila je i kao temelj za osnivanje Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu. Građani svih država članica Vijeća Europe, nakon što iscrpe pravne mehanizme koji su im na raspolaganju u njihovim zemljama, mogu se obratiti Sudu u Strasbourgu za zaštitu svojih prava. Odluke Suda su obvezujuće za razliku od raznih UN-ovih tijela čije odluke imaju poglavito politički snagu. Do 23. veljače 2007. godine Sud je donio ukupno 104 presude u postupcima protiv Republike Hrvatske. Člankom 2. *Protokola uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* od 20. ožujka 1952. godine, Pariz (NN-MU 18/97., 6/99., 8/99.), Konvencija je dopunjena načelom kako obrazovanje ne smije nikome biti uskraćeno.

Pored Vijeća Europe, kao regionalnog sustava kojim se dodatno jamči zaštita ljudskih prava građanima tih zemalja članica, za razliku od međunarodnog sustava zaštite ljudskih prava koji se razrađuju kroz instrumente zaštite ljudskih prava Ujedinjenih naroda, potrebno je spomenuti i prvi međunarodni regionalni mehanizam za sigurnost i suradnju: KESS, tj. današnji OESC (Organizacija za sigurnost i suradnju u Europi, eng. *The Organization for Security and Co-operation in Europe*). Osnovan je *Helsinškim dokumentom* (1975.) kojim se vlade svih država potpisnica obvezuju na poštovanje temeljnih ljudskih prava i sloboda te se potiče osnivanje građanskih odbora za promatranje dosljednosti provedbe tih odredaba. Slijedom su analizirana dva dokumenta donesena na sastancima KESS-a (OESC-a).

Dokument kopenhagenskog sastanka Konferencije o ljudskoj dimenziji KESS-a, u članku 16.4 obvezuje države da osiguraju obrazovanje i informiranje u vezi sa zabranom mučenja tijekom obuke policijskih službenika, medicinskih službenika i drugih osoba koje mogu imati veze s pritvorom, ispitivanjem, odnosno postupanje s pojedincem koji je izložen bilo kojem obliku uhićenja, pritvora odnosno zatvora.

**DOKUMENT KOPENHAGENSKOG SASTANKA
KONFERENCIJE O LJUDSKOJ DIMENZIJI KESS-a²**

od 25. lipnja 1990., Kopenhagen

(16) Države sudionice,

[...]

(16.4) – osigurat će da obrazovanje i informiranje u vezi sa zabranom mučenja bude u potpunosti uključeno u obuku organa unutarnjih poslova, civilnih odnosno vojnih, medicinskih kadrova, javnih službenika i drugih osoba koje mogu imati veze s pritvorom, ispitivanjem, odnosno postupanje s pojedincem koji je izložen bilo kojem obliku uhićenja, pritvora, odnosno zatvora;

[...]

Dokument Moskovskog sastanka Konferencije o ljudskoj dimenziji KESS-a, obvezuje mjerodavne vlasti (čl. 42.3) odgovorne za obrazovne programe, da načine učinkovit plan i predavanje u području ljudskih prava za studente na raznim razinama, posebice za studente prava, upravnih i društvenih znanosti, kao i za osobe koje pohađaju vojne, policijske i škole za javne službenike. Dokument također obvezuje sudionike konferencije (čl. 22.) na utvrđivanje prikladnih mjera kako bi se osiguralo obrazovanje glede primjene i zabrane uporabe prekomjerne sile od strane službenog osoblja te da se sadržaji međunarodnih i domaćih kodeksa postupanja uključe u obuku tih osoba.

**DOKUMENT MOSKOVSKOG SASTANKA
KONFERENCIJE O LJUDSKOJ DIMENZIJI KESS-a³**

od 3. listopada 1991., Moskva

(22) Države sudionice će utvrditi prikladne mjere da se osigura, da se obrazovanje i informiranje u pogledu zabrane prekomjerne sile od strane službenog osoblja, kao i određeni međunarodni i vladini kodeks vladanja, uključe u obučavanje takvog osoblja.

[...]

(42) Države sudionice,

[...]

(42.3) – bodrit će svoje nadležne vlasti odgovorne za obrazovne programe da načine efikasan nastavni plan i predavanja u području ljudskih prava za studente na svim razinama, posebice za studente prava, upravnih i društvenih znanosti kao i za one koji pohađaju vojne, policijske i škole za javne službe;

[...]

Primjena torture (mučenja) i svih drugih oblika okrutnog, nehumanog i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja u međunarodnoj zajednici prepoznato je kao ozbiljan problem u kršenju ljudskih prava. To je ujedno i sljedeći pojam po kojem smo klasificirali analizirane međunarodne izvore prava. Međunarodna zajednica polazi od pretpostavke da glavnu odgovornost za sprječavanje i suprotstavljanje takvom postupanju imaju države. One su dužne

² Hrženjak, J., Međunarodni i evropski dokumenti o ljudskim pravima. Čovjek i njegove slobode u pravnoj državi, Zagreb, Informator, 1992., 233.

³ Hrženjak, J., Međunarodni i evropski dokumenti o ljudskim pravima. Čovjek i njegove slobode u pravnoj državi, Zagreb, Informator, 1992., 246.

svim osobama kojima je na temelju zakona oduzeta sloboda, jamčiti zaštitu i potpuno poštovanje ljudskih prava. Međunarodna tijela koja osniva međunarodna i regionalna zajednica zadužena su da nadopunjuju i jačaju nacionalne mjere u sprječavanju i kažnjavanju primjene torture. *Tortura* se definira kao svaka radnja kojom se jednoj osobi namjerno nanosi bol ili teška tjelesna ili duševna patnja kako bi se od te osobe ili neke treće osobe dobile obavijesti ili priznanja, ili da bi se ta osoba kaznila za djelo što ga je ona ili neka treća osoba počinila ili za čije je izvršenje osumnjičena, kako bi se ta osoba zastrašila ili bi se na nju učinio pritisak, ili zbog bilo kojega drugog razloga utemeljenog na bilo kojem obliku diskriminacije, ako ta bol ili te patnje nanosi službena osoba ili bilo koja druga osoba koja djeluje u službenom svojstvu ili na njezin poticaj ili s njezinim izričitim ili prešutnim pristankom. Taj se izraz ne odnosi na bol ili patnje koje su posljedica isključivo zakonitih sankcija, neodvojivih od tih sankcija, ili koja te sankcije uzrokuje. (Čl. 1. Konvencije, 1984.)

Deklaracija o zaštiti svih osoba od torture i drugih oblika okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja, u članku 5. nameće obvezu za sustav školovanja policijskih službenika, koji mora voditi brigu o uvođenju zabrane torture i drugog okrutnog, neljudskog postupanja ili kažnjavanja. Pri tome se ustraje na obrazovanju o ljudskim pravima onih službenika koji postupaju s osobama kojima je oduzeta sloboda.

**DEKLARACIJA O ZAŠTITI SVIH OSOBA OD TORTURE I
DRUGIH OBLIKA OKRUTNOG, NEHUMANOG ILI
PONIŽAVAJUĆEG POSTUPANJA I KAŽNJAVANJA⁴**

od 9. prosinca 1975., New York

Član 5.

Nastava za osoblje, koje provodi zakonske odredbe, kao i za druge službene osobe koje su na neki način odgovorne za zatvorenike, mora voditi računa o uvođenju zabrane za torturu i druga okrutna, neljudska postupanja ili kažnjavanja. Ova će zabrana, također, kad god to bude prikladno biti uključena u opća pravila i upute koje već postoje u vezi s dužnostima i zadacima onih osoba koje imaju vezu sa zatvorom ili preodgajanjem.

Konvencija protiv torture i drugih okrutnih neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka u članku 10. obvezuje države da učenje o zabrani torture bude sastavnim dijelom obveznoga obrazovanja civilnog i vojnog osoblja zaduženog za primjenu zakona.

**KONVENCIJA PROTIV TORTURE I DRUGIH OKRUTNIH,
NELJUDSKIH ILI PONIŽAVAJUĆIH KAZNI I
POSTUPAKA**

od 10. prosinca 1984., New York
(Sl. list SFRJ-MU 9/91., NN-MU 12/93.)

Članak 10.

1. Svaka država članica brinut će se da upoznavanje i informiranje o zabrani torture bude sastavnim dijelom obrazovanja civilnoga i vojnog osoblja zaduženog za primjenu zakona, medicinskog osoblja, provođenja javnih funkcija i ostalih osoba koje mogu

⁴Šakić, V., (ur). Ljudska prava osuđenih osoba. Međunarodna pravila, deklaracije i konvencije, Penološke teme, poseban broj 1, 1990., 55.

bilo na koji način sudjelovati u čuvanju ili ispitivanju neke uhićene, pritvorene ili zatvorene osobe ili ponašanju prema nekoj uhićenoj, pritvorenoj ili zatvorenoj osobi.

[...]

Slijedom raščlambe međunarodnih dokumenata u svezi s obrazovanjem policijskih službenika i učenjem o ljudskim pravima izdvojili smo pet izvora koji se neposredno odnose na pojam službene osobe (koja provodi zakon). U svim slijedom analiziranim izvorima učestalo se ponavljaju određeni zahtjevi naspram policijskog postupanja glede prava čovjeka s ciljem njihove zaštite i promicanja. Sva ta pravila možemo nazvati *međunarodnim standardima policijskog postupanja*. Proces njihovog sabiranja i klasifikacije zahtijeva dodatnu daljnju analizu međunarodnih dokumenata u kojima su disperzirana. Tako pod "međunarodnim standardima policijskog postupanja" možemo smatrati: 1) dužnost služenja građanima; 2) poštovanje zakonitosti i zalaganje za suzbijanje nezakonitosti; 3) poštovanje i promicanje ljudskih prava; 4) nediskriminatornost u obavljanju policijskih poslova i primjene policijskih ovlasti; 5) ograničenost i suzdržanost u uporabi sredstava prisile; 6) obveza čuvanja tajne; 7) zabrana mučenja ili primjena nečovječnih ili ponižavajućih postupaka; 8) obveza odbijanja izvršavanja nezakonitih zapovijedi; 9) pružanje pomoći žrtvama i stradalnicima; 10) otpor podmićivanju i 11) stalno učenje o ljudskim pravima (Veić, 1996:56).

Standardna minimalna pravila za postupanje sa zatvorenima, u članku 47. postavljaju kriterije i obveze za kandidate prije njihovog zapošljavanja u zatvorsko osoblje, te navode obvezu njihovog cjeloživotnog obrazovanja, posebno u svezi s uporabom sredstava prisile (čl. 54. st. 2.). Pravila koja su citirana u ovoj skupini međunarodnih pravnih izvora potrebno je razumijevati i kao dio standarda edukacije *pritvorskog nadzornika*, regulirana u članku 113. i dr. ZKP-a (NN 152/08., 76/09.) i Pravilnikom o prijamu i postupanju s uhićenikom i pritvorenikom te o evidenciji pritvorenika u pritvorskoj policijskoj jedinici (NN 88/09.).

STANDARDNA MINIMALNA PRAVILA ZA POSTUPANJE SA ZATVORENICIMA⁵

od 13. svibnja 1977., New York

47. (1) Osoblje mora imati određenu razinu obrazovanja i inteligencije.

(2) Prije primanja u službu, osoblje treba proći opći posebni tečaj, te položiti teoretske i praktične ispite.

(3) U toku svog rada, svi članovi osoblja moraju održavati i dokazivati svoje znanje i stručnu sposobnost sudjelujući u internim tečajevima koje uprava mora organizirati u odgovarajućim intervalima.

[...]

54. (2) Zatvorsko osoblje mora proći specijalnu tjelesnu obuku koja će ga poučiti kako da svlada agresivne zatvorenike.

⁵ Šakić, V. (ur.), Ljudska prava osuđenih osoba. Međunarodna pravila, deklaracije i konvencije, Penološke teme, poseban broj 1, 1990., 6.

(3) Osim u posebnim slučajevima, službenici koji obavljaju svoju dužnost koja ih dovodi u neposredni kontakt sa zatvorenicima, ne smiju biti naoružani. Osim toga, osoblju koje ne zna rukovati oružjem ne smije se ni u kojem slučaju povjeriti oružje.

Europska zatvorska pravila iz 2006. godine, pored sličnih zahtjeva koja su sadržana u Standardnim minimalnim pravilima za postupanje sa zatvorenicima glede kriterija za prijam u službu te cjeloživotnog obrazovanja, posebno ističu specijalističko obrazovanje službenika za rad s posebnim kategorijama osoba (čl. 81. st. 3.) kao i obučenost za provođenje specijalnih radnji, kao što je pretraga i kontrola zatvorenika (čl. 54. st. 3.). Sadržaj obrazovanja svog osoblja obvezno uključuje poduku o međunarodnim i nacionalnim izvorima i standardima ljudskih prava i temeljnih sloboda.

**Preporuku Rec. (2006) 2, Odbora ministara država
članicama o EUROPSKIM ZATVORSKIM PRAVILIMA⁶**
(usvojilo Vijeće ministara 11. siječnja 2006. na 952. sastanku
zamjenika ministara)

Pretraga i kontrole

[...]

54.3. Osoblje će biti osposobljeno provoditi navedene pretrage na način da otkrije i spriječi bilo kakav pokušaj bijega ili prikrivanja sudionika, poštujući pri tome dostojanstvo onih koje pretražuju i njihovih osobnih stvari.

[...]

Oružje

69.3. Osoblje neće imati oružje osim ako je osposobljeno za njegovu uporabu.

[...]

Izobrazba zatvorskog osoblja

81.1. Prije stupanja na posao, osoblje će proći tečaj osposobljavanja s obzirom na svoje opće i posebne obveze te će trebati položiti teoretske i praktične ispite.

81.2. Upravljanjem će se osigurati da tijekom rada cjelokupno osoblje održava i poboljšava znanja i profesionalnu osposobljenost putem tečajeva tijekom trajanja službe te kroz razvoj koji će se organizirati u prikladnim vremenskim razmacima.

81.3. Osoblje koje radi sa specifičnim grupama zatvorenika, kao što su strani državljani, žene, maloljetnici ili psihički oboljeli zatvorenici i slično pohađat će posebne tečajeve s obzirom na specifičnosti svog posla.

81.4. Izobrazba sveg osoblja uključivat će poduku o međunarodnim i nacionalnim izvorima i standardima ljudskih prava, posebice iz Europske konvencije o ljudskim pravima i iz Europske konvencije o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, kao i iz primjene Europskih zatvorskih pravila.

Deklaracija o policiji, usvojena Rezolucijom 690 (1979) Parlamentarne skupštine Vijeća Europe u članku 3. ustraje na različitim oblicima obuke policijskih službenika, u što je uključena i obuka o ljudskim pravima.

⁶ http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/prisons_and_alternatives od 15. prosinca 2009.

Rezolucija 690 (1979) Parlamentarne skupštine Vijeća Europe: DEKLARACIJA O POLICIJI⁷

B. Status

3. Službenik policije mora dobiti potpunu opću obuku, profesionalnu obuku i obuku uz rad, kao i odgovarajuću poduku iz socijalne problematike, demokratskih sloboda, ljudskih prava i, posebice, Europske konvencije o ljudskim pravima.

Europski kodeks policijske etike ističe temeljne vrijednosti civiliziranog društva (poštovanje demokracije, vladavina prava, poštovanje ljudskih prava) koje trebaju biti povezane i u skladu s ciljevima policije i obrazovanja policijskog službenika. Posebno se ističe negiranje i borba protiv ksenofobije i rasizma u policijskim redovima. Kodeks sustavno razlikuje stupnjeve policijskog obrazovanja (čl. 27.-29.): opća policijska obuka; obuka uz rad; specijalistička obuka; praktična obuka i obuka za upravljanje i rukovođenje.

Preporuka Rec. (2001) 10, Odbora ministara državama članicama o EUROPSKOM KODEKSU POLICIJSKE ETIKE (usvojilo Vijeće ministara 19. rujna 2001. na 765. sastanku zamjenika ministara)

C. Obuka policijskog osoblja

26. Policijska obuka, koja se temelji na temeljnim vrijednostima demokracije, vladavini zakona i zaštiti ljudskih prava, razvijat će se u skladu s ciljevima policije.

27. Opća policijska obuka bit će što je moguće više otvorena prema društvu.

28. Iza opće početne obuke trebala bi slijediti obuka uz rad u jednakim intervalima, te specijalistička obuka i obuka za upravljanje i vođenje, kada je to potrebno.

29. Praktična obuka o korištenju sile i ograničenjima s obzirom na utvrđena načela ljudskih prava, osobito na Europsku konvenciju o ljudskim pravima i njezino običajno pravo, bit će uključeni u policijsku obuku na svim razinama.

30. Policijska obuka u potpunosti će uzeti u obzir potrebu negiranja i borbe protiv rasizma i ksenofobije.

Osnovna načela o uporabi sile ili oružja od strane službenih osoba koja su odgovorna za primjenu zakona usvojena su na VIII. Kongresu Ujedinjenih naroda o prevenciji kriminaliteta i tretmanu zatvorenika, održanom na Kubi, u Havani, od 27. kolovoza do 7. rujna 1990. godine. Načela se bave sadržajem potrebnih kriterija i njihovih provjera za prijam u tijela odgovornih za primjenu zakona i obuke glede profesionalnih standarda koji se odnose na uporabu sile. Posebno su važna pitanja koja su razrađena u članku 20. kao što je alternativno, odnosno diskrecijsko primjenjivanje sile i oružja na načelima njihove nužnosti, razmjernosti i supsidijarnosti. Članak 21. Načela govori o nužnoj stručnoj (psihološkoj) pomoći službenim osobama koje dožive stres tijekom uporabe sile ili oružja.

⁷ Alderson, J., *Ljudska prava i policija*, Rijeka, Hrvatski kulturni dom, 1995., 120.

OSNOVNA NAČELA
O UPORABI SILE ILI ORUŽJA OD STRANE SLUŽBENIH
OSOBA KOJA SU ODGOVORNA ZA PRIMJENU ZAKONA⁸
od 7. rujna 1990., Havana

Kvalifikacije, obučavanje i savjetovanje

18. Vlade i tijela odgovorni za primjenu zakona trebaju osigurati da su sve njihove službene osobe odabrane na osnovu odgovarajućih provjera i da imaju moralne, psihološke i fizičke kvalitete za efikasno izvršavanje svojih službenih dužnosti i da tijekom rada dobivaju kontinuiranu i profesionalnu obuku. Njihova stalna spremnost da izvršavaju svoje dužnosti treba se periodično provjeravati.

19. Vlade i nadležna tijela odgovorni za primjenu zakona trebaju osigurati da sve osoblje angažirano na tim zadacima bude obučeno i provjeravano posebno kada se radi o profesionalnim standardima koji se odnose na uporabu sile. Ona službena osobe od koje se zahtjeva da nosi vatreno oružje može biti ovlaštena za to tek nakon toga što je posebno obučena po pitanju njegovog korištenja.

20. U okviru obuke službenih osoba koja su odgovorna za primjenu zakona, vlade i nadležna tijela trebaju pokloniti posebnu pažnju pitanjima: policijske etike i ljudskih prava, posebno u odnosu na vođenje istraga; alternativama u vezi sa primjenom sile i oružja, uključivo razrješavanju konflikata mirnim putem; razumijevanju ponašanja masa kao i metodama uvjeravanja, pregovaranja i posredovanja, kao i uporabi tehničkih sredstava sa ciljem ograničavanja korištenja sile ili oružja. Nadležna tijela također trebaju provjeravati aktualnost svojih programa obuke i operativnih postupaka zavisno od specifičnih incidenata.

21. Vlade i nadležna tijela trebaju organizirati savjetovanja u slučaju kada službene osobe dožive stres u vezi sa upotrebom sile ili oružja.

Sljedeću skupinu analiziranih međunarodnih pravnih izvora u svezi s obrazovanjem policijskog službenika čini sedam bilateralnih dokumenata, sporazuma, u kojima se Republika Hrvatska sporazumjela s određenim državama glede *policijske suradnje*. Upravo ovo opće sporazumijevanje Republike Hrvatske s drugim državama glede policijske suradnje bio je kriterij izdvajanja i analiziranja upravo tih sporazuma. Iz tih razloga nisu uzeti za analizu brojni bilateralni ugovori i sporazumi koje je Republika Hrvatska sklopila s drugim državama, a koji se tiču samo pojedinog segmenta policijskog posla (npr. sprječavanje krijumčarenja opojne droge i psihotropnih tvari, međunarodni terorizam, organizirani kriminaliteti, razmjenjivanje klasificiranih podataka i sl.). Slijedom, za svaki pojedini sporazum ukazat ćemo samo na specifičnosti koje se ne ponavljaju u svim sporazumima zajedno.

Sporazum o operativnoj i strateškoj suradnji između Republike Hrvatske i Europskog policijskog ureda specifičan je po tome što je stranka sporazuma regionalna policijska organizacija – EUROPOL. Sporazum posebno predviđa među državama članicama razmjenu stručnog znanja, saznanja o metodama sprječavanja kriminala, sudjelovanje u aktivnostima obuke, što sve može doprinijeti aktualnosti i suvremenosti sadržaja obuke policijskog službenika koji će se ili se bave sprječavanjem ili suprotstavljanjem novim

⁸ Prema: Todorović, V., *Ljudske slobode i prava*, Knjiga 4. Tom III. Beograd, Službeni glasnik, 2003., 400.

oblicima općeg, masovnog kriminaliteta kao i onog sofisticiranog, npr. računalnog, organiziranog, međunarodnog, prekograničnog, korporativnog i sl.

**SPORAZUM O OPERATIVNOJ I STRATEŠKOJ SURADNJI
IZMEĐU REPUBLIKE HRVATSKE I EUROPSKOG POLICIJSKOG UREDA**

od 13. siječnja 2006., Beč
(NN-MU 7/06., 9/06.)

Područja suradnje

Članak 4.

Suradnja može, povrh razmjene saznanja u svezi sa specifičnim policijskim izvidima, uključivati sve druge zadaće Europolu navedene u Konvenciji, posebice razmjenu stručnog znanja, opća situacijska izvješća, rezultate strateških analiza, saznanja u policijskim izvidima, saznanja o metodama sprječavanja kriminala, sudjelovanje u aktivnostima obuke kao i savjetovanje i podršku u individualnim policijskim izvidima.

Sporazumom između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Kraljevine Belgije o policijskoj suradnji, u članku 4. uređuje se međusobna suradnja na području stručne i znanstvene pomoći, posebno u važnom području vještačenja i opskrbe specijalnim tehničkim materijalima. Suradnja u području obrazovanja utvrđena Sporazumom uglavnom je koncentrirana na specijalističku obuku, profesionalno usavršavanje i praktičnu obuku razmjenom praktičnih iskustava.

**SPORAZUM IZMEĐU VLADE REPUBLIKE HRVATSKE I
VLADE KRALJEVINE BELGIJE O POLICIJSKOJ SURADNJI**

od 19. listopada 2004., Zagreb
(NN-MU 5/05.)

Članak 4.

Na područjima navedenim u članku 2. i 3. ugovorne stranke će surađivati u obliku:
[...]

– osiguravanja stručne i znanstvene pomoći, vještačenja i opskrbe specijalnim tehničkim materijalom,

– razmjene iskustava i specijaliziranog osoblja na područjima navedenima ovim Sporazumom,

– suradnje na području profesionalnog usavršavanja,

[...]

Drugi oblici suradnje

Članak 14.

1. Ugovorne su stranke suglasne da će jedna drugoj pružati uzajamnu pomoć na području profesionalnog usavršavanja i tehničku pomoć vezanu uz područje djelatnosti policije.

2. Ugovorne stranke su suglasne da će razmjenjivati praktična iskustva na svim područjima obuhvaćenim ovim Sporazumom.

[...]

Sporazum između Republike Hrvatske i Republike Austrije o policijskoj suradnji, značajno je opsežan u dijelu kojim se uređuje suradnja na operativnom području rada policija (npr. provođenje kontrolirane isporuke, provođenje izvida prikrivenim istražite-

ljem, formiranje zajedničkih istražnih timova, zaštita svjedoka, upućivanje časnika za vezu i dr.), ali je jednako tako opsežan i kod reguliranja suradnje na području obrazovanja i stručnog usavršavanja policijskih službenika – članak 6. točke a) do e). Posebnost ovog Sporazuma odnosi se na članak 7. u kojem su sadržani elementi razmjene praktične i specijalističke obuke glede suzbijanja korupcije službenih osoba (razmjena iskustava u primjeni pravnih propisa, u provođenju prevencije kao i analize o uzrocima i razvojnim tendencijama ove vrste korupcije).

SPORAZUM IZMEĐU REPUBLIKE HRVATSKE I REPUBLIKE AUSTRIJE O POLICIJSKOJ SURADNJI

od 14. studenog 2007., Beč
(NN-MU 3/08., 7/08.)

Obrazovanje i stručno usavršavanje

Članak 6.

Policijska tijela ugovornih stranaka, surađuju na području obrazovanja i stručnog usavršavanja i to posebno putem:

- a) razmjene nastavnih planova i programa,
- b) zajedničkih seminara i vježbi te razmjene predavača i stručnjaka,
- c) pozivanja predstavnika druge ugovorne stranke kao promatrača pri vježbama i pri posebnim intervencijama,
- d) sudjelovanja predstavnika druge ugovorne stranke u raznim oblicima stručnog usavršavanja,
- e) zajedničkih radnih susreta.

Policijska suradnja u suzbijanju korupcije i drugih kaznenih djela protiv službene dužnosti

Članak 7.

(1) Policijska tijela ugovornih stranaka surađuju u suzbijanju korupcije i drugih kaznenih djela protiv službene dužnosti.

[...]

(5) Suradnja policijskih tijela ugovornih stranaka na ovom području obuhvaća i razmjenu iskustava o primjeni pravnih propisa te prevenciju kriminaliteta kao i razmjenu informacija i analiza o uzrocima i razvojnim tendencijama kod suzbijanja korupcije te drugih kaznenih djela protiv službene dužnosti.

U Sporazumu između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Francuske Republike o policijskoj suradnji, jednako kao i s Republikom Austrijom, ugovorena je suradnja na operativnoj razini, ali i na znanstvenoj i stručnoj razini. Pitanja suradnje na stručnoj razini regulirana su u članku 6. Sporazuma gdje posebno treba istaknuti razmjenu specijalizirane dokumentacije i međusobnu razmjenu stručnjaka kad se pojavi potreba za takvom suradnjom. U članku 3. stavku 6. posebno se regulira razmjena stručnjaka u cilju usvajanja stručnih znanja na visokoj razini i upoznavanja sa sredstvima i metodama te suvremenim tehnikama koje druga stranka koristi u borbi protiv međunarodnog kriminaliteta.

**SPORAZUM IZMEĐU VLADE REPUBLIKE HRVATSKE I
VLADE FRANCUSKE REPUBLIKE O POLICIJSKOJ SURADNJI**

od 10. listopada 2007., Pariz
(NN-MU 7/08., 7/09.)

Članak 3.

Stranke surađuju u sprječavanju i otkrivanju kaznenih djela koja obuhvaćaju različite oblike međunarodnog kriminaliteta. U svrhu ove suradnje:

[...]

4. stranke jedna drugu izvješćuju o saznanjima i podacima vezanima uz metode i nove oblike međunarodnog kriminaliteta. U tom okviru, svaka od stranaka može drugoj stranci, na njezin zahtjev, staviti na raspolaganje uzorke, predmete te saznanja i podatke koji se odnose na njih;

5. stranke razmjenjuju rezultate istraga koje vode u kriminalistici i kriminologiji te se uzajamno izvješćuju o svojim metodama istrage i o sredstvima borbe protiv međunarodnog kriminaliteta;

6. stranke razmjenjuju stručnjake u cilju usvajanja stručnih znanja na visokoj razini i upoznavanja sa sredstvima i metodama te suvremenim tehnikama koje druga stranka koristi u borbi protiv međunarodnog kriminaliteta;

[...]

Članak 6.

U svakom od ovih područja navedenih u članku 1. i 2. ovoga Sporazuma, stručna suradnja ima za glavni cilj:

1. opću i specijaliziranu obuku,
2. razmjenu informacija i profesionalnog iskustva,
3. stručno savjetovanje,
4. razmjenu specijalizirane dokumentacije,
5. u slučaju potrebe, uzajamnu razmjenu djelatnika i stručnjaka.

Sadržaj *Sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije o prekograničnoj policijskoj suradnji*, što se tiče suradnje u području obrazovanja policijskog službenika, u osnovi je sličan s već ranije analiziranim sporazumima. No, kod ovog Sporazuma potrebno je posebno istaknuti kako se u području obrazovanja, usavršavanja i osposobljavanja policijskog službenika posebno promiču: učenje jezika druge ugovorne strane (čl. 8.) te razmjena informacija o novim pojavnim oblicima kriminaliteta u pograničnom području (čl. 4.). Ove sadržaje potrebno je promatrati kroz potrebu obrazovanja policijskih službenika koji će biti sudionici u mješovitim ophodnjama uz zajedničku državnu granicu.

**SPORAZUM IZMEĐU VLADE REPUBLIKE HRVATSKE I VLADE REPUBLIKE
SLOVENIJE O PREKOGRANIČNOJ POLICIJSKOJ SURADNJI**

od 6. studenoga 2002., Zagreb
(NN-MU 5/03., 8/03.)

Razmjena informacija između ugovornih stranaka

Članak 4.

(1) Policijska tijela ugovornih stranaka razmjenjuju informacije koje su značajne za provedbu ovog Sporazuma, a posebno informacije:

[...]

– o novim pojavnim oblicima kriminaliteta u pograničnim područjima;

[...]

– o stručno tehničkim poslovima, značajnim za suradnju prema ovom Sporazumu;

[...]

Obrazovanje, usavršavanje i osposobljavanje

Članak 8.

Suradnja policijskih tijela može se odvijati također i na području obrazovanja, usavršavanja i osposobljavanja posebno pomoću:

- razmjene iskustava i informacija o metodama i oblicima policijskog rada;
- pružanja potpore pri učenju jezika druge ugovorne stranke;
- zajedničkih radnih susreta;
- osposobljavanja stručnjaka;
- sudjelovanja promatrača pri različitim vježbama;
- razmjena gostujućih predavača.

Sporazum između Vlade Republike Hrvatske i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o suradnji u nadzoru državne granice posebno uređuje suradnju tijela za nadzor državne granice u području obrazovanja, usavršavanja i osposobljavanja policijskog službenika. U članku 9. točkama a) do f) pobrojani su oblici međusobne suradnje tih tijela. Spomenuti sadržaji razmjene pretežito potiču stručno specijalističko i praktično obrazovanje graničnih policijskih službenika.

SPORAZUM IZMEĐU VLADE REPUBLIKE HRVATSKE I VIJEĆA MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE O SURADNJI U NADZORU DRŽAVNE GRANICE (NN-MU 10/07.)

Obrazovanje, usavršavanje i osposobljavanje

Članak 9.

Tijela nadležna za nadzor državne granice surađuju i na području obrazovanja, usavršavanja i osposobljavanja, posebno pomoću:

- a) razmjene planova i programa obrazovanja;
- b) provođenja zajedničkih seminara i osposobljavanja te razmjene predavača;
- c) sudjelovanja promatrača pri različitim vježbama i akcijama;
- d) razmjene iskustava i informacija o metodama i oblicima rada tijela nadležnih za nadzor državne granice;
- e) zajedničkih radnih susreta i
- f) osposobljavanja stručnjaka za različita područja rada tijela nadležnih za nadzor državne granice.

Pismom suglasnosti o provedbi Zakona između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Sjedinjenih Američkih Država ugovoreni su projekti, ciljevi i provjeravanje rezultata provedenih projekata koje su američki stručni tim zajedno s Policijskom školom proveli u razdoblju od tri godine. Suradnja se odnosila na financijsku pomoć (dio II. 3) za provođenje ugovorenih projekata ali i na sadržajni aspekt obrazovanja temeljnih policijskih službenika putem realiziranih projekata a u svrhu usvajanja svjetskih standarda u policijskom

postupanju gdje su poštovane obveze koje su proizlazile iz odnosa Republike Hrvatske prema zemljama Europske unije.

**PISMO SUGLASNOSTI O PROVEDBI ZAKONA IZMEĐU
VLADE REPUBLIKE HRVATSKE I VLADE SJEDINJENIH
AMERIČKIH DRŽAVA
(NN-MU 15/01.)**

II. Opis projekata, ciljevi i provjera rezultata

(1) Projekti pobrojani u ovom Pismu o suglasnosti imaju za cilj:

– povećati sposobnost Vlade Republike Hrvatske da reformira i restrukturira Policijsku akademiju,

– pružiti stručnu pomoć Ministarstvu unutarnjih poslova da u svojoj kadrovskoj i administrativnoj strukturi usvoji svjetske standarde,

[...]

– pružiti stručnu pomoć kroz obrazovne tečajeve o provođenju zakona na područjima kao što su postupanje u slučaju otmice i zaštita povjerljivih izvora.

[...]

(3) Financijska pomoć SAD-a bit će strukturirana da Vladi Republike Hrvatske pomogne na sljedećim područjima:

1) izrada programa nastave i obuke za Policijsku školu (temeljna policijska akademija), koordinacija i razvoj djelatnosti uprave i kadrova i sudjelovanje u nastavi. U pogledu obrazovanja policije, bit će poštovane obveze koje proizlaze iz odnosa sa zemljama Europske unije,

2) obuka i upravljanje nastavnim kadrom Policijske škole (temeljna policijska akademija),

3) pomoć u izradi i provedbi pravila taktike (standardni operativni postupci), u skladu sa zakonima i propisima Republike Hrvatske,

4) izrada i provedba Programa terenske izobrazbe i mentorstva, u skladu s ciljevima Ministarstva unutarnjih poslova da institucionalizira usvojene demokratske policijske tehnike i svjetsku praksu upravljanja policijom,

[...]

6) pružanje poduke redarstvenim i pravosudnim vlastima po drugim pitanjima od zajedničkog interesa, kao što su tehnike za suzbijanje otmice, zaštita svjedoka i rad s povjerljivim izvorima,

[...]

(6) Metode vrednovanja rezultata projekta uključuju: izravno promatranje od strane osoblja dviju suradničkih vlada; policijska akademija bit će sposobna pružati osnovnu policijsku obuku koristeći se demokratskim modelom usmjerenim na zaštitu ljudskih prava; [...]

U posljednjih nekoliko desetljeća, otkada se *terorizam* u svijetu počeo intenzivnije koristiti kao sredstvo za ostvarenje različitih ciljeva, međunarodna zajednica je, u namjeri da suzbije i da se suprotstavi terorizmu, poduzela niz mjera i donijela veći broj međunarodnih pravnih propisa. Njima se pokušalo definirati pojam terorizma te regulirati pitanja strategije i elemenata borbe protiv terorizma (npr. utjecanjem na etiološke uzroke terorizma, financiranje terorističkih skupina, pranje novca radi financiranja terorizma,

uporaba posebnih sredstava kao što su specifične vrste eksploziva ili nuklearni i radio-aktivni materijali i sl.).

Među brojnim svjetskim pravnim izvorima Ujedinjeni narodi usvojili su 1997. godine *Međunarodnu konvenciju za suzbijanje terorističkih napada eksplozivnim napravama* zato što je prethodno porastao broj terorističkih napada eksplozivnim i drugim sličnim sredstvima. To je ujedno imalo za posljedicu da se ovom Konvencijom pozovu sve države stranke na suradnju u sprječavanju i suzbijanju terorizma istraživanjem i razvojem metoda otkrivanja eksploziva, razvojem standarda za obilježavanje eksploziva radi otkrivanja njegovog podrijetla kao i razmjenu informacija te drugim ugovorenim metodama. Kako bi se ova suradnja u transferu tehnologije, opreme i materijala ali i znanja, mogla ostvariti potrebno je provoditi specijalističku obuku kao i obuku uz rad.

**MEĐUNARODNA KONVENCIJA ZA SUZBIJANJE
TERORISTIČKIH NAPADA EKSPLOZIVNIM NAPRAVAMA**

od 15. prosinca 1997., New York
(NN-MU 3/05., 9/07.)

Članak 15.

Države stranke surađuju u sprječavanju kaznenih djela navedenih u članku 2. posebice:
[...]

c) gdje je to prikladno, istraživanjem i razvojem metoda otkrivanja eksploziva i drugih štetnih supstanci koje uzrokuju smrt ili tjelesne ozljede; konzultacijama o razvoju standarda za obilježavanje eksploziva radi otkrivanja njihova podrijetla prilikom transferom tehnologija, opreme i sličnih materijala.

Države članice Vijeća Europe i druge države potpisnice usvojile su *Konvenciju Vijeća Europe o sprječavanju terorizma*, kako u samoj preambuli Konvencije stoji, smatrajući da se, bez obzira na počinitelja, teroristička kaznena djela i kaznena djela navedena u Konvenciji ni pod kojim okolnostima ne mogu opravdati političkim, filozofskim, ideološkim, rasnim, etničkim, vjerskim ili razlozima slične prirode. Jednako tako se podsjeća na potrebu jačanja borbe protiv terorizma i potvrđuje kako se prilikom poduzimanja svih mjera radi sprječavanja i suzbijanja terorističkih kaznenih djela moraju poštovati vladavina prava i demokratske vrijednosti, ljudska prava i temeljne slobode kao i ostale odredbe međunarodnog humanitarnog prava (čl. 3. st. 1.). Također, Konvencijom se predlaže poduzimanje mjera politike suzbijanja terorizma u dva pravca. Jedan je jačanjem obuke tijela odgovornih za provedbu zakona, a drugi je podizanjem svijesti javnosti radi sprječavanja terorističkih akata i njihovih negativnih učinaka. Obrazovanje državnih službenika treba sadržavati, pored stjecanja općih znanja o terorizmu, i stjecanje posebnog policijskog znanja o prevenciji terorizma, ali kad se teroristički napad dogodi, i znanja o metodama otkrivanja počinitelja i rukovođenja u kriznim situacijama (čl. 3. st. 2. t. c).

KONVENCIJA VIJEĆA EUROPE O SPRJEČAVANJU TERORIZMA

Varšava, 16. svibanj 2005.

(NN-MU 10/07., 1/08.)

Državne mjere za sprječavanje

Članak 3.

(1) Svaka stranka poduzet će odgovarajuće mjere, posebice na području obuke tijela odgovornih za provedbu zakona, kao i na području obrazovanja, kulture, informiranja, medija i podizanja svijesti javnosti radi sprječavanja terorističkih kaznenih djela i njihovih negativnih učinaka, istodobno poštujući obveze zaštite ljudskih prava navedene u Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima i drugim obvezama prema međunarodnom pravu, gdje su one primjenjive u odnosu na dotičnu stranku.

(2) Svaka stranka poduzet će mjere potrebne za poboljšanje i razvoj suradnje među državnim tijelima radi sprječavanja terorističkih kaznenih djela i njihovih negativnih učinaka, među ostalim:

[...]

c) pojačanjem obuke i planova suradnje u kriznim situacijama.

[...]

(4) Svaka stranka nastojat će promicati svijest javnosti o postojanju, uzrocima, težini i prijetnji koju predstavljaju teroristička kaznena djela i kaznena djela navedena u ovoj Konvenciji i razmotrit će ohrabrivanje javnosti u pružanju stvarne i konkretne pomoći nadležnim tijelima, koja može pridonijeti sprječavanju terorističkih kaznenih djela i kaznenih djela navedenih u ovoj Konvenciji.

U daljnjoj analizi slijede dvije Konvencije čiji je središnji predmet reguliranje *korupcije*. Zbog ograničenosti prostora na ovom mjestu nećemo dati definiciju korupcije i ulaziti u probleme povezane s definiranjem same korupcije. No, potrebno je reći kako je korupcija, kao negativna društvena pojava, prijetnja vladavini prava, demokraciji i ljudskim pravima; da podriva načela dobre uprave, pravednosti i društvene pravde; da uništava konkurenciju te otežava gospodarski razvitak i izlaže opasnosti stabilnost demokratskih ustanova i moralnih temelja društva.

Kaznenopravna konvencija o korupciji u svom sadržaju nabroja koruptivna kaznena djela i predlaže ih državama potpisnicama na usvajanje, a u članku 20. traži dobru obučenosť osoba predviđenih za borbu protiv korupcije te njihovu neovisnost, sukladno načelima pravnog sustava države potpisnice, radi učinkovitog obavljanja svojih poslova koji je oslobođen svih oblika pritisaka. Kako bi se takvo postupanje u praksi moglo provesti traži se jamstvo da je osoblje takvih tijela prošlo primjerenu obuku i da su financijski neovisni.

KAZNENOPRAVNA KONVENCIJA O KORUPCIJI

od 27. siječnja 1999., Strasbourg,

(NN-MU 11/00.)

Specijalizirane vlasti

Članak 20.

Svaka zemlja potpisnica donijet će takve mjere koje su nužne za jamstvo da su osobe ili tijela obučena za borbu protiv korupcije. Oni će uživati potrebitu neovisnost su-

kladno osnovnim načelima pravnog sustava dotične zemlje potpisnice, kako bi mogli učinkovito i bez nepotrebnog pritiska izvršavati svoje obveze. Zemlja potpisnica će jamčiti da je osoblje takvih tijela prošlo primjerenu obuku i da posjeduje odgovarajuća financijska sredstva.

Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije predviđa ustrojavanje tijela za borbu protiv korupcije čije osoblje treba imati odgovarajuću izobrazbu i sredstva kako bi bili neovisni u svom radu (čl. 36.). Konvencija se također zalaže za razvijanje djelotvorne antikorupcijske politike u javnosti (čl. 5.). U članku 48. posebno se potiče antikorupcijska suradnja tijela unutarnjih poslova država potpisnica, poglavito kroz promicanje razmjene stručnjaka kao i časnika za vezu, te razmjene znanja o počinjenim koruptivnim djelima uporabom moderne tehnologije. U članku 60. stavku 1. točkama (a)-(j) pobrojani su sadržaji kao prijedlog izradi konkretnih nastavnih programa obrazovanja policijskog službenika. Posebno treba istaknuti članak 61. u kojem se zahtijeva visokoznanstveni i stručni pristup proučavanju trendova širenja korupcije.

KONVENCIJA UJEDINJENIH NARODA PROTIV KORUPCIJE

od 31. listopada 2003., New York

(NN-MU 2/05., 1/06.)

Preventivna antikorupcijska politika i praksa

Članak 5.

1. Svaka je država stranka dužna, u skladu s temeljnim načelima svoga pravnog poretka, razviti i provesti ili održavati djelotvornom usklađenu antikorupcijsku politiku koja promiče sudjelovanje društva i odražava načela vladavine prava, pravilnog upravljanja javnim poslovima i javnom imovinom, čestitost, transparentnost i odgovornost. [...]

Specijalizirana tijela vlasti

Članak 36.

Svaka je država stranka dužna, u skladu s temeljnim načelima svoga pravnog poretka, osigurati postojanje jednog ili više tijela ili osoba specijaliziranih za borbu protiv korupcije putem djelovanja organa unutarnjih poslova. Takvom tijelu ili tijelima ili osobama mora se osigurati potrebna neovisnost, u skladu s temeljnim načelima pravnog poretka države stranke, kako bi mogli izvršavati svoje dužnosti djelotvorno i bez ikakvoga nepropisnog utjecaja. Osobe ili osoblje tog ili tih tijela trebaju imati odgovarajuću izobrazbu i sredstva kako bi mogli izvršavati svoje zadatke.

Suradnja organa unutarnjih poslova

Članak 48.

1. Države stranke dužne su blisko surađivati u skladu sa svojim domaćim pravnim i upravnim sustavima, kako bi povećale djelotvornost svojih organa unutarnjih poslova u borbi protiv kaznenih djela obuhvaćenih ovom Konvencijom. Države stranke će osobito poduzimati djelotvorne mjere: [...]

(e) u svrhu olakšavanja djelotvorne koordinacije između nadležnih tijela, agencija i službi te promicanja razmjene osoblja i drugih stručnjaka uključujući, ovisno o

dvostranim ugovorima i sporazumima sklopljenim između dotičnih država stranaka, postavljajući službenika za vezu,

[...]

3. Države stranke nastojat će surađivati u okviru svojih mogućnosti kako bi odgovorile na kaznena djela obuhvaćena ovom Konvencijom koja su počinjena upotrebom moderne tehnologije.

Izobrazba i tehnička pomoć

Članak 60.

1. Svaka je država stranka, u opsegu koji smatra neophodnim, dužna pokretati, razvijati ili usavršavati konkretne programe izobrazbe svojeg osoblja odgovornog za sprječavanje i borbu protiv korupcije. Ti programi izobrazbe bi se, između ostalog, mogli baviti sljedećim područjima:

(a) djelotvornim mjerama sprječavanja, otkrivanja, vođenja istrage, kažnjavanja i nadziranja korupcije, uključujući upotrebu metoda prikupljanja dokaza i vođenja istrage,

(b) izgradnjom sposobnosti razvijanja i planiranja strateške antikorupcijske politike,

(c) izobrazbom predstavnika nadležnih tijela u sastavljanju zahtjeva za pružanje uzajamne pravne pomoći koji ispunjavaju uvjete iz ove Konvencije,

(d) ocjenjivanjem i jačanjem institucija, upravljanjem javnim službama i upravljanjem javnim financijama, uključujući službe za javnu nabavu i privatnoga sektora,

(e) sprječavanjem i borbom protiv prijenosa imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima određenim u skladu s ovom Konvencijom i povratom tako ostvarene imovinske koristi,

(f) otkrivanjem i zamrzavanjem prijenosa imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima određenim u skladu s ovom Konvencijom,

(g) nadziranjem kretanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima određenim u skladu s ovom Konvencijom i metoda korištenih za prijenos, prikrivanje ili lažno prikazivanje takve imovinske koristi,

(h) odgovarajućim i učinkovitim pravnim i administrativnim mehanizmima i metodama za olakšavanje povrata imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima određenim u skladu s ovom Konvencijom,

(i) metodama zaštite žrtava i svjedoka koji surađuju sa sudskim vlastima, i

(j) izobrazbom radi stjecanja znanja o nacionalnim i međunarodnim propisima i učenja stranih jezika.

[...]

4. Države stranke dužne su razmotriti međusobno pružanje pomoći, na zahtjev, u provedbi ocjenjivanja, studija i istraživanja u vezi s vrstama, uzrocima, posljedicama i troškovima korupcije na njihovom teritoriju u cilju stvaranja, u suradnji s nadležnim tijelima i društvom u cjelini, strategija i planova djelovanja za borbu protiv korupcije.
[...]

6. Države stranke dužne su razmotriti mogućnost održavanja podregionalnih, regionalnih i međunarodnih savjetovanja i seminara u svrhu promicanja suradnje i tehničke pomoći i poticanja rasprave o problemima od obostranog interesa, uključujući specifične probleme i potrebe zemalja u razvoju i zemalja čije je gospodarstvo u tranziciji.
[...]

Prikupljanje, razmjena i analiza informacija o korupciji

Članak 61.

1. Svaka je država stranka, na temelju konzultacija sa stručnjacima, dužna razmotriti mogućnost analiziranja trendova širenja korupcije na svom teritoriju te okolnosti u kojima dolazi do kaznenih djela korupcije.

2. Države stranke dužne su razmotriti stvaranje i međusobnu razmjenu ili razmjenu preko međunarodnih i regionalnih organizacija, statističkih i analitičkih ekspertiza o korupciji i informiranju, s namjerom da dođu do što više zajedničkih definicija, normi i metodologija, kao i informacija o najboljoj praksi za sprječavanje i borbu protiv korupcije.

[...]

Temeljem članka 3. stavka 2. *Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta*, kazneno djelo je transnacionalne prirode: (a) ako je počinjeno u više od jedne države; (b) ako je počinjeno u jednoj državi, ali se značajan dio njegove pripreme, planiranja, uputa ili kontrole odvijao u drugoj državi; (c) ako je počinjeno u jednoj državi, ali uključuje organiziranu zločinačku grupu koja se bavi zločinačkim djelovanjem u više od jedne države; ili (d) ako je počinjeno u jednoj državi, ali ima značajne posljedice u drugoj državi.

Konvencija posebno u članku 28. stavku 1. potiče *znanstvenu i akademsku zajednicu* na analiziranje transnacionalnog kriminaliteta, a stavkom 2. istog članka posebna se važnost daje analitičkim ekspertizama kako u operativnom tako i u znanstvenom pristupu otkrivanja, odnosno proučavanja ovog oblika kriminaliteta. Članak 29. stavak 1. Konvencije značajan je za specijalističko obrazovanje policijskih službenika jer se njime s jedne strane potiče iniciranje, razvijanje i poboljšavanje posebnih programa izobrazbe, ali ne samo policijskih službenika nego i državnih odvjetnika, (istražnih) sudaca i carinika. S druge strane isti taj stavak članka određuje i predlaže mogući sadržaj nastavnih programa u opsegu koje to dopušta domaće pravo – članak 29. stavak 1. točke (a)-(i). Slijedom, u stavku 2. članka 29. Konvencije potiče se *suradnja u istraživanju i izobrazbi* te organiziranje seminara i skupova radi poticanja daljnje suradnje i razgovora o problemu transnacionalnog kriminaliteta.

KONVENCIJA UJEDINJENIH NARODA PROTIV TRANSNACIONALNOG ORGANIZIRANOG KRIMINALITETA

od 15. studenoga 2000., New York

(NN-MU 14/02., 13/03.)

Prikupljanje, razmjena i analiza informacija o prirodi organiziranog kriminaliteta

Članak 28.

1. Svaka država stranka razmotrit će, uz konzultacije sa znanstvenim i akademskim zajednicama, potrebu analiziranja trendova u organiziranom kriminalitetu na svom području, okolnosti u kojima on djeluje, te profesionalnih grupa i primijenjenih tehnika.

2. Države stranke razmotrit će razvijanje i razmjenu korištenja analitičke ekspertize koja se tiče aktivnosti organiziranog kriminaliteta međusobno i pomoću međunarod-

nih i regionalnih organizacija. U tu svrhu potrebno je razviti zajedničke definicije, standarde i metodologije te primjenjivati ih u skladu s potrebama.

[...]

Izobrazba i tehnička pomoć

Članak 29.

1. Svaka država stranka će, u opsegu u kojem je to potrebno, inicirati, razvijati i poboljšavati posebne programe izobrazbe njezinog osoblja za provedbu zakona, uključujući i državne odvjetnike, istražne suce i carinike, te drugo osoblje zaduženo za sprječavanje, otkrivanje i kontrolu kaznenih djela obuhvaćenih ovom Konvencijom. Ti programi mogu uključivati upućivanje i razmjenu osoblja. Bavit će se posebice, u opsegu koji dopušta domaće pravo, sljedećim aspektima:

(a) metodama sprječavanja, otkrivanja i kontrole kaznenih djela obuhvaćenih ovom Konvencijom;

(b) pravcima i tehnikama koje koriste osobe osumnjičene za umiješanost u kaznena djela obuhvaćena ovom Konvencijom, uključujući tranzitne države, te odgovarajuće protumjere;

(c) praćenjem kretanja krijumčarene robe;

(d) otkrivanjem i praćenjem kretanja koristi od kaznenog djela i imovine, opreme ili drugih sredstava i metoda koje se koriste za transfer, skrivanje ili prikrivanje takve koristi, imovine, opreme i drugih sredstava, te metoda koje se koriste u suzbijanju pranja novca i drugih vrsta financijskog kriminaliteta;

(e) prikupljanjem dokaza;

(f) tehnikama nadzora u slobodnim trgovinskim zonama i slobodnim lukama;

(g) modernom opremom i tehnikama za provedbu zakona, uključujući elektronsko praćenje, nadzirane isporuke i prikrivene operacije;

(h) metodama koje se koriste u suzbijanju transnacionalnog organiziranog kriminaliteta počinjenog putem računala, telekomunikacijskih mreža i drugih vrsta moderne tehnologije; i

(i) metodama koje se koriste u zaštiti žrtava i svjedoka.

2. Države stranke pomagat će jedna drugoj u planiranju i provedbi programa istraživanja i izobrazbe čija je svrha razmjena stručnog znanja u područjima iz stavka 1. ovog članka i u tu svrhu će, kada je to primjereno, organizirati regionalne i međunarodne skupove i seminare u cilju poticanja suradnje i razgovora o problemima od zajedničkog interesa, uključujući i posebne probleme i potrebe tranzitnih zemalja.

[...]

*Protokol za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje krijumčarenja ljudi, posebice žena i djece, kojim se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta u svom članku 10. stavku 2. potiče države potpisnice da organiziraju i pojačaju stručno usavršavanje državnih službenika u čijoj je nadležnosti nadzor nad imigracijom, odnosno krijumčarenje osoba. U Protokolu se pod **krijumčarenjem osoba** smatra vrbovanje, prijevoz, transfer, pružanje utočišta i prihvata osoba, uz pomoć prijetnje ili uporabe sile ili drugih oblika prinude, otmice, prijevare, zloporabe ovlasti ili položaja bespomoćnosti ili davanje ili primanje plaćanja ili sredstava kako bi se postigla privola osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom, u svrhu izrabljivanja. Izrabljivanje*

će minimalno uključiti iskorištavanje prostitucije drugih, ili drugih oblika seksualnog iskorištavanja, prisilni rad ili usluge, ropstvo ili odnose slične ropstvu, podčinjavanje ili odstranjivanje organa. Sama svrha Protokola je: a) sprječavanje i borba protiv krijumčarenja ljudi, posebice žena i djece; b) zaštita i pomoć žrtvama takvog krijumčarenja, poštujući u potpunosti njihova ljudska prava; i c) promicanje suradnje između država stranaka kako bi se ispunili ti ciljevi. Stoga se izobrazba spomenutih državnih službenika (policijskih službenika, graničnih policijskih službenika i carinika) treba usredotočiti na metode koje se koriste u sprječavanju i otkrivanju takvog krijumčarenja kao i na ostale sadržaje obrazovanja koje propisuje članak 10. stavak 2. Protokola.

**PROTOKOL ZA SPRJEČAVANJE, SUZBIJANJE I KAŽNJAVANJE
KRIJUMČARENJA LJUDI, POSEBICE ŽENA I DJECE, KOJIM SE DOPUNJUJE
KONVENCIJA UJEDINJENIH NARODA PROTIV TRANSNACIONALNOG
ORGANIZIRANOG KRIMINALITETA**
(NN-MU 14/02., 13/03.)

Razmjena informacija i izobrazba

Članak 10.

[...]

2. Države stranke pružit će ili pojačati stručno usavršavanje službenika zaduženih za provedbu zakona i nadzor nad imigracijom te drugih ovlaštenih službenika koji rade na sprječavanju krijumčarenja osoba. Izobrazba se treba usredotočiti na metode koje se koriste u sprječavanju takvog krijumčarenja, progonu krijumčara i zaštiti prava žrtava, uključujući zaštitu žrtava od krijumčara. Izobrazba također treba uzeti u obzir potrebu vođenja računa o ljudskim pravima i pitanjima koja se tiču spola i djece te potaknuti suradnju s nevladinim organizacijama, drugim relevantnim organizacijama i drugim elementima građanskog društva.

[...]

Protokolom protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, kojim se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta, na normativnom planu, želi se spriječiti i suprotstaviti krijumčarenju migranata te u stvarnosti promicati suradnja između država stranaka radi ostvarivanja postavljenog cilja i zaštite prava krijumčarenih migranata. Kao oblik organiziranog i međunarodnog kriminaliteta otkrivanje krijumčarenja migranata zahtijeva dobru tehničku opremljenost i raznovrsna stručna znanja. Kako bi se mogli osmisliti i provesti kvalitetni nastavni programi, poglavito za policijske službenike granične policije, Protokol u članku 14. stavku 2. upućuje na ukupnu suradnju svih subjekata čija je dužnost ili interes (npr. nevladine organizacije, organizacije civilnog društva) sprječavanje krijumčarenja migranata. S druge strane Protokol u točkama (a)-(e) stavka 2. članka 14. upućuje na prijedloge sadržaja takvih nastavnih programa.

**PROTOKOL PROTIV KRIJUMČARENJA MIGRANATA KOPNOM,
MOREM I ZRAKOM, KOJIM SE DOPUNJUJE KONVENCIJA
UJEDINJENIH NARODA PROTIV TRANSNACIONALNOG
ORGANIZIRANOG KRIMINALITETA**

(NN-MU 14/02., 13/03.)

Izobrazba i tehnička suradnja

Članak 14.

[...]

2. Države stranke surađivat će međusobno i s nadležnim međunarodnim organizacijama, nevladinim organizacijama, drugim odgovarajućim organizacijama i drugim elementima građanskog društva kako bi osigurale odgovarajuću izobrazbu osoblja na njihovu državnome području radi sprječavanja, borbe protiv i iskorjenjivanja ponašanja navedenog u članku 6. ovoga Protokola, kao i zaštitu prava migranata koji su objekt takvog ponašanja. Takva izobrazba treba uključivati:

- (a) poboljšanje sigurnosti i kvalitete putnih isprava;
- (b) prepoznavanje i otkrivanje lažnih putnih ili identifikacijskih isprava;
- (c) prikupljanje kriminalističkih obavijesti, naročito u svezi s identifikacijom organiziranih zločinačkih grupa za koje se zna ili sumnja da su upletene u ponašanje navedeno u članku 6. ovoga Protokola, metodama koje se koriste za prijevoz krijumčarenih migranata, zlouporabom putovnice ili identifikacijskih isprava radi počinjenja djela predviđenih u članku 6. sredstvima za skrivanje koja se koriste kod krijumčarenja migranata;
- (d) poboljšanje postupaka za otkrivanje krijumčarenih osoba na uobičajenim i izvanrednim mjestima ulaska i izlaska; i
- (e) čovječni postupak s migrantima i zaštitu njihovih prava utvrđenih ovim Protokolom.

[...]

Ugovor o suradnji u sprječavanju i suzbijanju prekograničnog kriminala u članku 1. točki (b) pod pojmom **prekogranični kriminal** podrazumijeva sva kršenja ili pokušaje kršenja unutrašnjeg prava i propisa u cilju organiziranja, upravljanja, pomaganja ili omogućavanja djelatnosti međunarodnog kriminala. Samim Ugovorom istaknuto je kako se radi o kriminalitetu koji je ozbiljna prijetnja suverenitetu država potpisnica te zakonitoj trgovini, koji se može otkrivati i suzbijati jedino suradnjom među tijelima državne vlasti koje provode zakon. Prekogranični kriminalitet ugrožava gospodarske, financijske i poslovne interese država potpisnica Ugovora. Zbog specifičnosti modaliteta počinjenja prekograničnog kriminaliteta Ugovor upućuje stranke na pružanje međusobne tehničke pomoći, na razmatranje i ispitivanje nove opreme, a koju će pratiti razmjena edukacije glede stručnog, znanstvenog i tehničkog znanja.

**UGOVOR O SURADNJI U SPRJEČAVANJU I SUZBIJANJU
PREKOGRANIČNOG KRIMINALA**

od 26. svibnja 1999., Bukurešt
(NN-MU 11/00.)

Oblici posebne pomoći

Članak 3.

[...]

4. Stranke su dužne surađivati na:

[...]

c) po potrebi, pružanja uzajamne tehničke pomoći bilo koje vrste putem razmjene stručnog, znanstvenog i tehničkog znanja,

d) razmatranju i ispitivanju nove opreme ili postupaka,

[...]

Konvencija Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima bavi se vrlo značajnim oblikom organiziranog kriminaliteta, suvremenim oblikom ropstva XXI. stoljeća. Konvencija je u članku 4. definirala pojam **trgovanje ljudima**, a u članku 5. se države potpisnice potiču na uspostavljanje i osnaživanje učinkovitih strategija i programa radi sprječavanja trgovanja ljudima. Osobe kojima je dano u zadatak otkrivanje i suprotstavljanje trgovini ljudima moraju proći odgovarajuće oblike specijalističkog policijskog obrazovanja kako bi bile kvalificirane, između ostalog, i za identifikaciju i pružanje pomoći žrtvama, uključujući i djecu. Članak 29. stavak 1. Konvencije predviđa ustrojavanje specijalnih jedinica (odjela) s osobljem odgovarajućeg stručnog obrazovanja koje je osiguranim financijskim sredstvima neovisno u svom postupanju. U stavku 3. istog članka pobrojani su mogući sadržaji (moduli) obrazovnih programa za djelatnike u pojedinim vladinim ustanovama koje su zadužene za sprječavanje, otkrivanje i suprotstavljanje krijumčarenju ljudima.

KONVENCIJA VIJEĆA EUROPE O SUZBIJANJU TRGOVANJA LJUDIMA

Varšava, 16. svibnja 2005.

(NN-MU 7/07., 10/07.)

Suzbijanje trgovanja ljudima

Članak 5.

[...]

2. Svaka će stranka uspostaviti i/ili ojačati učinkovite strategije i programe za sprječavanje trgovanja ljudima, i to putem istraživanja, informiranja, kampanjama namijenjenih podizanju svijesti i izobrazbi javnosti, socijalnih i gospodarskih inicijativa i programa izobrazbe, osobito za osobe koje su izložene trgovanju ljudima i za stručnjake koji se bave problematikom trgovanja ljudima.

[...]

Identifikacija žrtava

Članak 10.

1. Svaka stranka u svojim će nadležnim tijelima imati osobe koje su prošle izobrazbu i koje su kvalificirane za sprječavanje i suzbijanje trgovanja ljudima, za identifikaciju i pružanje pomoći žrtvama, uključujući djecu, te će osigurati da različita tijela međusobno surađuju, te da surađuju s mjerodavnim potpunim organizacijama, kako bi žrtve bile identificirane u postupku koji na odgovarajući način uzima u obzir posebnu situaciju u kojoj su se našle žrtve koje su žene i djeca i kako bi im se, kad je to potrebno, izdale dozvole boravka u skladu s uvjetima iz članka 14. ove Konvencije.

[...]

Posebna stručna i koordinacijska tijela

Članak 29.

1. Svaka će stranka usvojiti mjere koje su potrebne kako bi se osiguralo da se određene osobe ili jedinice specijaliziraju za suzbijanje trgovanja ljudima i zaštitu žrtava. Takve

osobe ili jedinice imat će nužnu samostalnost u skladu s temeljnim načelima pravnoga sustava stranke, kako bi svoje funkcije mogli izvršavati učinkovito i bez bilo kakvih nedopuštenih pritisaka. Te osobe ili djelatnici tih jedinica proći će odgovarajuću izobrazbu i imat će financijska sredstva za izvršenje svojih zadaća.

[...]

3. Svaka će stranka omogućiti ili osnažiti izobrazbu odgovarajućih službenika za sprječavanje i suzbijanje trgovanja ljudima, uključujući i izobrazbu o ljudskim pravima. Izobrazba može biti osmišljena samo za pojedinu vladinu ustanovu i može se usredotočiti na: metode koje se upotrebljavaju za sprječavanje trgovanja ljudima, kazneni progon počinitelja i zaštitu prava žrtava, uključujući i zaštitu žrtava od počinitelja trgovanja ljudima.

[...]

Konvencija Ujedinjenih naroda protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstancija u članku 9. stavku 2. posebno regulira pitanje programa obuke i obrazovanja policijskih službenika kriminalističke policije, ali i drugih državnih službenika (npr. carinika), u čiju dužnost i obvezu spada provođenje preventivnih i represivnih mjera glede sprječavanja i otkrivanja te suprotstavljanja zlouporabi opojnih droga i psihotropnih tvari. U prijedlogu sadržaja obrazovnih planova za navedene državne službenike – članak 9. stavak 2. točke (a)-(h) – potrebno je upozoriti na točku (d) koja se odnosi na otkrivanje i praćenje kretanja dobiti i stečene imovinske koristi proizvodnjom, krijumčarenjem, distribucijom i preprodajom opojnih droga, prekursora i psihotropnih tvari.

KONVENCIJA UJEDINJENIH NARODA PROTIV NEZAKONITOG PROMETA OPOJNIH DROGA I PSIHOTROPNIH SUPSTANCIJA

od 20. prosinca 1988., Beč

(Sl. list SFRJ-MU 14/90., NN-MU 12/93., 4/94.)

Ostali oblici suradnje i obuke

Član 9.

[...]

2. Svaka strana će, u potrebnoj mjeri, pokretati, razvijati ili poboljšavati specifične programe obuke za svoje osoblje u kriminalističkoj i drugim službama, uključujući carinsku, zaduženim za suzbijanje prekršaja utvrđenih u skladu s članom 3. stavom 1. Takvi programi posebno će se baviti:

(a) metodama koje se koriste u otkrivanju i suzbijanju prekršaja utvrđenih u skladu s članom 3. stavom 1.;

(b) putovima i tehnikama kojima se koriste osobe osumnjičene da su umiješane u prekršaje utvrđene u skladu s članom 3. stavom 1, osobito u tranzitnim državama, a i odgovarajućim kontramjerama;

(c) praćenjem uvoza i izvoza opojnih droga, psihotropnih supstancija i supstancija navedenih u tablicama I. i II.;

(d) otkrivanjem i praćenjem kretanja dobiti i stečene imovine iz/i opojnih droga, psihotropnih supstancija i supstancija navedenih u tablicama I. i II. te instrumentarija korištenih ili namijenjenih korištenju u počinjenju prekršaja utvrđenih u skladu s članom 3. stavom 1;

- (e) metodama koje se koriste za transfer, skrivanje ili prikrivanje takve dobiti, vlasništva i instrumentarija;
- (f) prikupljanjem dokaza;
- (g) tehnikama kontrole u slobodnim carinskim zonama i slobodnim lukama;
- (h) suvremenim tehnikama provedbe zakona.

3. Strane potpisnice pomagat će jedna drugoj u planiranju i provedbi programa istraživanja i obuke namijenjenih zajedničkom korištenju stručnih znanja u oblastima pomenutim u stavu 2. ovog člana i, u tu će svrhu, kad je to potrebno, koristiti i regionalne i međunarodne konferencije i seminare za unapređivanje suradnje i stimuliranje razgovora o problemima od uzajamne važnosti, uključujući specijalne probleme i potrebe tranzitnih zemalja.

Standardna minimalna pravila Ujedinjenih naroda za ostvarivanje pravosuđa prema maloljetnicima usvojila je Opća skupština Ujedinjenih naroda svojom rezolucijom 40/33 od 29. studenog 1985. godine. Ovaj dokument se još naziva i Pekinška pravila (*The Beijing Rules*). U članku 12.1 upućuje se na obvezno specijalističko obrazovanje i osposobljavanje policijskih službenika koji se bave maloljetničkim kriminalitetom kako bi svoje dužnosti mogli obavljati na najbolji način. Za velike gradove preporuča se ustrojavanje posebnih jedinica (odjela) za maloljetnički kriminalitet koje bi činili posebno educirani službenici za taj oblik kriminaliteta.

STANDARDNA MINIMALNA PRAVILA UJEDINJENIH NARODA ZA OSTVARIVANJE PRAVOSUĐA PREMA MALOLJETNICIMA (PEKINŠKA PRAVILA)⁹

od 29. studenog 1985., New York

12. Specijalizacija u policiji

12.1 Kako bi pripadnici policije, koji se često ili isključivo bave maloljetnim prijestupnicima ili su angažirani na sprječavanju maloljetničke delinkvencije, mogli svoje dužnosti obavljati na najbolji način, potrebno je da budu specijalno osposobljeni i obučeni. U velikim gradovima bi trebalo organizirati i posebne jedinice u ove svrhe.

Usvajanje *Deklaracije o temeljnim načelima pravde za žrtve kriminala i zloupotrebe moći* preporučio je VII. kongres Ujedinjenih naroda o prevenciji kriminala i postupanju sa prijestupnicima, održan u Milanu od 26. kolovoza do 6. rujna 1985., a usvojena je Rezolucijom 40/34 Generalne skupštine 29. studenog 1985. godine. Pod pojmom *žrtva* smatraju se osobe koje su individualno ili kao dio skupine, pretrpjele štetu, uključujući tjelesno ili duševno oštećenje, emocionalnu patnju, materijalni gubitak ili bitno uskraćivanje osnovnih prava, kroz postupke ili propuste koji predstavljaju kršenje kaznenih zakona važećih u državama članicama, uključujući one zakone koji zabranjuju zloupotrebu moći. Definicija žrtve proširena je u članku 2. pa se tako žrtvom smatraju, kada je to primjereno, i članovi najuže obitelji izravne žrtve, kao i osobe koje su doživjele patnju prilikom pružanja pomoći žrtvi u nevolji ili prilikom sprječavanja kaznenog djela. Policijski službenici koji dolaze u doticaj sa žrtvom trebaju imati osjećaj za potrebe žrtve te za pružanje brze i prikladne pomoći. Te vještine i znanja trebali bi stjecati tijekom temeljnog i dopunskog policijskog

⁹ Prema: Todorović, V., *Ljudske slobode i prava*, Knjiga 4. Tom III. Beograd, Službeni glasnik, 2003., 386.

obrazovanja, kroz posebne programe teorijske obuke i simuliranih vježbi. U članku 17. Deklaracije posebno se upućuje na žrtve koje imaju specifične potrebe zbog same prirode i razloga nanošenja štete ili ozljede, koje su povezane s čimbenicima kao što su: rasa, boja kože, spol, dob, jezik, vjera, nacionalnost, političko ili neko drugo uvjerenje, kultura, imovinsko i obiteljsko stanje, etničko ili socijalno podrijetlo te nemoć.

DEKLARACIJA O TEMELJNIM NAČELIMA PRAVDE ZA ŽRTVE KRIMINALA I ZLOUPOTREBE MOĆI¹⁰

od 6. rujna 1985., Milano

Pomoć

[...]

16. Policija te pravosudne, medicinske i socijalne službe, i drugo osoblje koje se bavi žrtvama, trebaju razviti osjećaj za potrebe žrtava, te ih osposobiti za pružanje pravilne i brze pomoći.

17. Kod pružanja usluga i pomoći žrtvama posebnu pažnju treba posvetiti onima koje imaju specifične potrebe zbog same prirode nanosene štete ili zbog raznih čimbenika, poput navedenih u ranije iznesenom članku 3.

2.5. Diskusija

Međunarodne dokumente koji sadrže odredbe o sadržaju i oblicima policijskog obrazovanja i obuke grupirali smo u tri sljedeće cjeline:

1. U prvoj grupi nalazi se 15 međunarodnih dokumenata koji sadrže obveze o policijskom obrazovanju, obuci i usavršavanju u vezi s korištenjem sile i ograničenja s obzirom na utvrđena načela o ljudskim pravima. Ovi međunarodni dokumenti usmjereni su jačanju poštovanja ljudskih prava i punom razvoju ljudske osobnosti; poduku o međunarodnim i nacionalnim izvorima i standardima ljudskih prava; sprječavanju mučenja, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja; policijska etika. Struktura ovih međunarodnih dokumenata i analiziranih sadržaja navedena je u tablici 1.

¹⁰ Prema: Todorović, V., Ljudske slobode i prava, Knjiga 4. Tom III. Beograd, Službeni glasnik, 2003., 351.

	Socijalna problematika	Ljudska prava i temeljne slobode	Ljudska osobnost, osjećaj dostojanstva	Borba protiv predrasuda (diskriminacije)	Tortura i drugi oblici okrutnog postupanja	Postupanje prema zatvorenicima	Policijska etika	Standardi obuke o ljudskim pravima
Obrazovanje								
Opća deklaracija o ljudskim pravima	Promiče razumijevanje, toleranciju i prijateljstvo među svim narodima, rasama i vjerskim grupama	Usmjereno jačanju poštovanja ljudskih prava	Usmjereno punom razvoju ljudske osobnosti					
Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima			Školovanje usmjereno prema punom razvoju					
Dokument Kopenhagenskog sastanka konferencije o ljudskoj dimenziji KESS-a					Obrazovanje i informiranje o zabrani mučenja			
Bilateralni ugovori o policijskoj suradnji Republike Hrvatske i Austrije, BiH, Francuske, SAD, Slovenije					Suradnja na području obrazovanja i usavršavanja, posebno putem: nastavnih planova i programa, zajedničkih seminara i vježbi, pozivanjem promatrača pri vježbama, sudjelovanjem u usavršavanjima i zajedničkim radnim sastancima			

Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju terorizma		Sprječavanje terorističkih kaznenih djela poštujući obveze zaštite ljudskih prava							
Usavršavanje i radionica									
Europska konvencija o ljudskim pravima		Stalna obuka, specijalistički tečaj obuke o Konvenciji pripadnika policijskih snaga							
Nastavni plan									
Dokument Moskovskog sastanka Konferencije o ljudskoj dimenziji KESS-a		Nastavni plan o ljudskim pravima i policijskim ovlastima							

Tablica 1: Međunarodni dokumenti, korištenje sile i ograničenja s obzirom na utvrđena načela o ljudskim pravima i policijsko obrazovanje

2. Druga grupa međunarodnih dokumenata (7) navodi obveze država potpisnica da organiziraju obuku, osposobljavanje i usavršavanje policijskih službenika u stjecanju vještina, kompetencija za praktično provođenje sasvim određenih policijskih ovlasti: primjena policijskih ovlasti bez prekomjerne primjene sile od strane službenog osoblja; primjena standardnih operativnih postupaka pri čuvanju ili ispitivanju neke uhićene, pritvorene ili zatvorene osobe; svladavanje agresivnih zatvorenika; uporaba oružja; pretraga radi otkrivanja i sprječavanja pokušaja bijega; osposobljavanje za rad sa specijalnim grupama (strani državljani, žene, maloljetnici ili psihički oboljeli).

Međunarodni pravni izvori	Prekomjerna primjena sile	Standardni operativni postupci
Dokument Moskovskog sastanka Konferencije o ljudskoj dimenziji KESS-a	Obrazovanje i informiranje o zabrani prekomjerne primjene sile od strane službenog osoblja.	
Konvencija protiv torture		Čuvanje ili ispitivanje neke uhićene, pritvorene ili zatvorene osobe, ponašanje.
Standardna minimalna pravila za postupanje sa zatvorenicima		Pučavanje osoblja kako da svlada agresivnog zatvorenika (specijalna tjelesna obuka). Obuka osoblja u rukovanju oružjem.
Evropska zatvorska pravila		Osposobljavanje za pretrage radi otkrivanja i sprečavanja pokušaja bijega ili prikrivanja sudionika. Osposobljavanje za uporabu oružja. Osposobljavanje za rad sa specijalnim grupama zatvorenika (strani državljani, žene, maloljetnici ili psihički oboljeli).
Evropski kodeks policijske etike		Praktična obuka na svim razinama o korištenju sile i ograničenjima s obzirom na utvrđena načela ljudskih prava.
Osnovna načela o uporabi sile ili oružja		Obuka o profesionalnim standardima za uporabu sile. Uključena je posebna pažnja alternativama u svezi s primjenom sile i oružja.
Pismo suglasnosti o provedbi zakona između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Sjedinjenih Američkih Država		Postupanje u slučaju otmice i zaštite povjerljivih izvora informacija.

Tablica 2: Profesionalni policijski standardi i policijsko obrazovanje i obuka

3. U trećoj grupi nalazi se dvanaest međunarodnih dokumenata koji reguliraju pružanje stručne pomoći kod organiziranja tečajeva, obuke i suradnje u izradi i provedbi standardnih operativnih postupaka; istraživanje i razvijanje metoda otkrivanja i razjašnjavanja konkretnih slučajeva: otmica, terorističkih napada eksplozivnim napravama,

kriznih situacija; korupcije, zaštite žrtava i svjedoka koji surađuju sa sudskim vlastima, međunarodnim kriminalitetom, prekograničnim kriminalitetom, organiziranim kriminalitetom, transnacionalnim organiziranim kriminalitetom, trgovina ljudima, zlouporaba droga i psihotropnih tvari.

3. ZAKLJUČAK

U policiji postoji svijest da obrazovanje i obuka imaju opću globalnu vrijednost za policijski rad. Više obrazovanje povećava u policijskim službenicima razumijevanje društva i ljudskog ponašanja i stoga podiže *opću* razinu obavljanja posla.

Zakonski okviri kriminalističkih istraživanja su se promijenili i sada je policijsko postupanje izrazitije vezano za zakonski okvir, odnosno uz primjenu zakonskih pravila o zaštiti ljudskih prava i etičkog postupanja policije. A ta pravila zahtijevaju veći stupanj osposobljenosti policijskih službenika. Ciljevi kriminalističkih istraživanja također su se promijenili. Od privođenja osumnjičenog "pravdi" i utvrđivanja činjenica koje u eventualnom budućem postupku mogu poslužiti kao dokaz, kriminalističko istraživanje se usmjerava prema utvrđivanju što se to dogodilo, utvrđivanju istine, ali i zaštiti žrtava, sigurnosti lokalne zajednice i prikupljanju obavijesti, procjeni rizika. Ti ciljevi čine kriminalističko istraživanje složenijim i zahtijevaju povećanje razine profesionalne kompetencije policijskih službenika.

Dostupna istraživanja o utjecaju stupnja obrazovanja na obavljanje policijskog posla ne pružaju čvrste dokaze o pozitivnoj povezanosti između višeg obrazovanja i obavljanja **specifičnih** policijskih poslova. Umjesto toga, obrazovanje valja razumijevati kao jedan od uvjeta za osiguranje kvalitete policije, kao sastavni element ukupnog policijskog potencijala. Odnosno, obrazovanje treba promatrati kao čimbenik komplementaran brojnim drugim čimbenicima, kao što su zdrav razum, praktična obuka u stjecanju specifičnih policijskih vještina, praktično iskustvo, osobnost policijskog službenika i osobni nazoni.

Više obrazovanje policijskih službenika neće samo po sebi povećati globalni "kalibar" policije, ali bolje obrazovane policije predstavljat će se mnogo reprezentativnijim u društvu, dovest će do povećanja povjerenja javnosti i poštovanja policijske institucije.

LITERATURA

1. Alderson, J. (1995). *Ljudska prava i policija*. Rijeka: Hrvatski kulturni dom.
2. Balen, M. (ur.) (2000). *Ljudska prava i policija: Priručnik za obuku policije o ljudskim pravima*. Zagreb: MUP RH.
3. Behr, R. (1994). *Modernizacija društva i policijske aktivnosti*. U: Uloga policije u demokratskom društvu. Zbornik sa savjetovanja: Policija u društvu u tranziciji, održanog 15.-16. studenoga 1994. Zagreb: MUP RH.
4. Buergenthal, T. (1997). *Međunarodna ljudska prava*. Zagreb, Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava, Zagreb i Constitutional and Legislative Policy Institute, Budapest.
5. Calesini, G. (2007). *European Police Law Handbook*. Rim: Laurus Robuffo.
6. Dujmović, Z. (1998). *Policijsko obrazovanje u Republici Hrvatskoj*. Hrvatska revija, 48(3), 564.-570.

7. Gomien, D. (2007). *Europska konvencija o ljudskim pravima*. Rijeka: Grad Novi Vinodolski i Zaklada Sveučilišta u Rijeci.
8. Heijder, A. (1994). *Vladavina zakona i principi demokratskog održavanja reda*. U: Uloga policije u demokratskom društvu. Zbornik sa savjetovanja: Policija u društvu u tranziciji, održanog 15.-16. studenoga 1994. Zagreb: MUP RH.
9. Hrženjak, J. (1992). *Međunarodni i evropski dokumenti o ljudskim pravima. Čovjek i njegove slobode u pravnoj državi*. Zagreb: Informator.
10. Husar, D. (1996). *Obrazovanje rukovoditelja izvršne policijske službe na visokim školama Savezne Republike Njemačke i njenih zemalja*. Izbor članaka iz stranih časopisa, 36(1-2), 14.-30.
11. Reiss, A. (1997). *Policija i društvo u XXI. Stoljeću*. Izbor članaka iz stranih časopisa, 37(3), 231.-239.
12. Schultz, H. (1984). *Postoji li koncepcija o izobrazbi u njemačkoj policiji*. Priručnik, 32(2), 202.-206.
13. Skok, D. (1990). *Ljudska prava. Osnovni međunarodni dokumenti*. Zagreb: Školska knjiga.
14. Šuperina, M. (2001). *Kaznenopravni položaj policijskih službenika tijela unutarnjih poslova u hrvatskom materijalnom kaznenom pravu*. Kaznenopravno-kriminalistička biblioteka Vladimir Bayer. Knjga 3. Zagreb: Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu i MUP RH.
15. Šuperina, M., Dujmović, Z. (2009). *Policijske ovlasti. Izvodi iz pravnih izvora*. Zagreb: Laserplus.
16. Todorović, V. (2003). *Ljudske slobode i prava*. Knjiga 4. Tom III. Beograd: Službeni glasnik.
17. Veić, P. (1996). *Hrvatska policija i međunarodni standardi policijskog postupanja*. Zagreb: MUP RH.
18. Visković, N. (1976). *Pojam prava: prilog integralnoj teoriji prava*. Split: Pravni fakultet.
19. Vujević, M. (1990). *Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih znanosti*. Zagreb: Informator.
20. Wallington, P., Lee, R. G. (2008). *Blackston's Statutes on Public Law and Human Rights*. Oxford: Oxford University Press.

Summary

Zvonimir Dujmović, Marijan Šuperina

International Human Rights Standards for Law Enforcement and Police Education

The paper analyzes international human rights standards for law enforcement and obligations in police education following from the international documents. The starting point is that adequate, up-to-date and appropriate content in the education of police officers is necessary for their efficient and lawful actions. During the educational process, a police officer must acquire knowledge, skills and competencies in the use of police powers exercising them in the lawful way and according to the principles of legality, necessity, non-discrimination, humanity, graduality, proportionality and subsidiarity. Proper education is important for such conduct of police officers. All over the world the effort invested in educating police officers is remarkable. The paper analyzes 35 international legal sources (conventions, declarations, agreements) with the topics that deal with police education. Using qualitative analysis of the above-mentioned sources, they are divided into three groups: a) those which consider the use of force and its limitations regarding principles of human rights

compulsory in police education, b) those which are oriented towards organizing police training in acquiring skills and competencies for practical use of force and c) those which regulate offering help in organizing courses, establishing standard operative procedure etc.

The research findings show that proper police education and training of police officers at all levels as well as adoption of international police standards of procedure is *conditio sine qua non* of lawful and socially approved use of police powers and protection of human rights and basic freedoms. This statement is enforced by the fact that police officers have, in relation to all other civil servants, the greatest possibilities to restrict human rights and basic freedoms. In such qualitative assessments and conclusions about police education, as a subsystem of police system, its important element must not be neglected, and that is personal competencies of the (future) police officer.

Key words: human rights, police, police education, police powers, international standards.